
ZAKONITI ZASTUPNIK ŽUPE I REDOVITI UPRAVITELJ
ŽUPNIH DOBARA

Jure Brkan, Split

UDK: 262.2 : 348.3
Izvorni znanstveni rad
Primljeno 4/2002.

Sažetak

Zakonik iz 1983. u kan. 532. kaže da župnik zastupa župu u svim pravnim poslovima te da se brine da se župnim dobrima upravlja prema odredbi kan. 1281-1288. Župa je pravno "određena zajednica vjernika" (kan. 515, § 1); njezina su dobra crkvena dobra, a ne dobra fizičke osobe-župnika. On se o župnim dobrima mora skrbiti kao "dobri otac obitelji", uz pomoć župnog ekonomskog vijeće, prema kanonskom i građanskom pravu. U ovom članku smo, kanonskom metodom (kan. 16-19), protumačili kan. 532, te kan. 1281-1288 koji izričito propisuju kan. 532. Zakonika iz 1983. Župa - pravno "određena zajednica vjernika" po samom pravu uživa (ima) javnu pravnu osobnost (kan. 515, § 3): vremenita dobra služe župi da postigne svoje svrhe radi kojih ju je dijecezanski biskup osnovao; župnik je redoviti ili neposredni upravitelj župnih dobara; on upravlja crkvenim dobrima, prema pravnim odredbama koji su predmet ovoga članka.

Ključne riječi: župa, župnik, pravna osoba, ordinarij, upravitelj, vremenita dobra.

UVOD

Katolička crkva i njezine pravne osobe imaju pravo vremenita dobra *stjecati* (aquirere), *posjedovati* (retinere) i *otuđivati* (alienare), te s njima *upravljati* (administrare) prema pravnim propisima da bi postigla svoje svrhe: *uređenje bogoštovlja, briga za dolično uzdržavanje klera i drugih službenika, vršenje djela apostolata i dobrotvornosti, napose prema siromasima* (kan. 1254, § 2). Crkvi koja je *zajedništvo* različitih *hijerarhijskih* i *karizmatičkih* darova, zajedništvo vjernika "communio fidelium" koje se temelji na krštenju pod djelovanjem Duha Svetoga u direktnom odnosu s Euharistijom potrebna su, također, i vremenita dobra. Sudjelovanje u euharistiji kršćane ujedinjuje s Kristom, s Presvetim Trojstvom i braćom. Kristova je Crkva *vidljiva* i *duhovna* stvarnost (LG 8), *institucionalna* i *karizmatička* u isto vrijeme; Bogo-čovječna

ustanova, sastavljena od živih ljudi koji djeluju u hijerarhijskom zajedništvu kao novi savez, "Božji narod" (LG 9). Crkva je posebna organizirana zajednica koja, neovisno od ljudskih vlasti, ostvaruje svoje svrhe, također i pomoću vremenitih dobara.¹

Hijerarhijsko zajedništvo Kristovih vjernika u Zakoniku iz 1983. posebno se očituje prema načelu *subsidiarnosti*² u općoj Crkvi, partikularnim Crkvama i u mjesnim ili osobnim dijelovima partikularnih Crkava (kan. 374), odnosno pravno određenim pravnim osobama ili "zajednicama vjernika" unutar partikularnih Crkava, koje Zakonik iz 1983. naziva *područna* ili *osobna župa* (kan. 515, § 1. i 518.). Te "određene zajednice vjernika", kada ih dijecezanski biskup

¹ U pastoralnoj konstituciji *II. vat. sabora* "Gaudium et spes", o Crkvi u suvremenom svijetu, u br. 76, kada se govori o političkim zajednicama i Crkvi, čitamo i ovo: "(...) et ipsa Ecclesia rebus temporalibus utitur quantum propria eius missio id postulat" [(...) i sama se Crkva služi vremenitim stvarima koliko to zahtijeva njezina misija.]. Prijevod dokumenata iz II. vat. sabora, u ovom radu, preuzeli smo: *II. Vatikanski Koncil. Dokumenti*. Latinski i hrvatski, Kršćanska Sadašnjost, Zagreb, 1970. Ovdje pod vremenita dobra (stvari) podrazumijevamo, također i Crkvena vremenita dobra. Na Crkvi je i njenoj teologiji da bdije da ono relativno (vremenita dobra) ne bi *abuzusima* postalo apsolutno, da ono što je povijesno i zemaljsko ne postane cilj Crkve Kristove nego da pomoću pravnog poretka vremenita dobra služe raznolikim crkvenim svrhama. Katolička crkva "može neovisno o svjetovnoj vlasti, stjecati, posjedovati i otuđivati vremenita dobra te upravljati njima da bi postigle svrhe koje su joj vlastite" (kan. 1254, § 1). U Deklaraciji II. vat. sabora "Dignitatis humanae" o vjerskoj slobodi, u br. 4, čitamo: "Vjerskim zajednicama isto tako pripada pravo da ne budu sprječavane (...), u podizanju vjerskih zgrada te u stjecanju i uživanju prikladnih dobara (...) Slobodno mogu sastajati ili osnivati odgojna, kulturna, karitativna i socijalna društva."

² *Biskupska Sinoda* koja se održala od 30. rujna do 4. listopada 1967, odredila je deset načela "Principia quae Codicis Iuris Canonici recognitionis dirigant". Među tih deset načela, kojih su se stručnjaci, odnosno Komisija za reformu Zakonika iz 1917. trebali držati, određeno je *peto načelo* "De applicando principio subsidiariorum in Ecclesia". Između ostaloga biskupi su odredili: "Momentum harum peculiarium legislationum in novo Codice Iuris Canonici accuratius esset describendum praesertim in re administrativa temporalis, cum regimen bonorum temporalium iuxta leges propriae nationis magna ex parte ordinari debeat." (*Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici recognoscendo Communicationes* (dalje *Communicationes*), vol. 2, 1969., str. 80-81). Crkveni zakonodavac u Zakoniku kanonskoga prava iz 1983. prihvatio je *načelo subsidiarnosti*, također i kada su u pitanju crkvena vremenita dobra, te je odredio određeni stupanj autonomije raznim crkvenim strukturama u odnosu *više strukture* (opća Crkva, partikularna Crkva) prema *nižim strukturama* (jedinicama) ili nižim pravnim osobama kao što je, u našem slučaju, npr. župa koja je pravno "određena zajednica vjernika" u partikularnoj Crkvi (kan. 515, § 1). O načelu subsidiarnosti usp. A. Longhitano, *Il diritto nella realtà Ecclesiale*, u: *Il diritto nel mistero della Chiesa*, Pontificium Institutum utriusque juris "Quaderni di Apollinaris", sv. I (5), iz. II. a cura del Gruppo Italiano Docenti di Diritto Canonico, Pontificia università Lateranense, Roma, 1986, str. 119 - 120.

pravno osnuje, u crkveno-pravnom sustavu imaju javnu pravnu osobnost (kan. 515, § 3) koja kao takva ima vremenita dobra i s njima upravlja prema pravnim propisima.³

Kao i druge javne pravne osobe (npr. zajednički fond biskupije), tako se i župa služi vlastitim vremenitim dobrima da postigne svoje svrhe. Dobrima župe, *masom dobara*, sveukupnim imanjem, *zajedničkim fondom* ili *blagajnom župe*, redovito upravlja župnik uz pomoć župnog ekonomskog vijeća, prema pravnoj odredbi; uvijek u hijerarhijskom zajedništvu nakon *kanonskog povjeravanja* koje udjeljuje dijecezanski biskup.

Dobra crkvene javne pravne osobe-župe nisu vlasništvo fizičke osobe-župnika, nego su to crkvena dobra. Župnikova je zadaća da s župnim dobrima *upravlja*, prema pravnim propisima uz pomoć župnog ekonomskoga vijeća,⁴ koje dijecezanski biskup treba ustanoviti u svakoj župi; ono treba djelovati, pod predsjedanjem župnika, prema posebnim *Statutima* koje odobrava dijecezanski biskup i prema kan. 127 i 166. Župnik i župno ekonomsko vijeće uvijek su "pod vlašću dijecezanskog biskupa" (kan. 515). Izvješće o računu upravljanja župnik s potpisom članova župnog ekonomskog vijeća treba davati i *mjesnom ordinariju* i *vjernicima*. Župnik, prema kan. 532; zastupa župu u svim pravnim poslovima, prema pravnoj odredbi, te se kao "dobri otac obitelji" treba, snagom svoje službe, *brinuti* da se župnim dobrima upravlja prema kan. 1281-1288.

I. ŽUPA JE JAVNA PRAVNA OSOBA

Prema Zakoniku iz 1983., kan. 515, § 1: "Župa je određena zajednica vjernika" (*certa communitas christifidelium*),⁵ te "po

³ Npr. općenito o materijalnim dobrima u Splitsko-makarskoj nadbiskupiji, usp. *Crkva danas i sutra. Akti 55. splitske sinode* (dalje *Sinoda*), Crkva u svijetu, Split, 1988, str. 299 - 309.

⁴ U ovom smo se radu služili latinskim i hrvatskim tekstovima iz: *Zakonik kanonskoga prava proglašen vlašću pape Ivana Pavla II. s izvorima* (dalje *Zakonik* iz 1983), Glas koncila, Zagreb, 1996. Za župno ekonomsko vijeće u Zakoniku iz 1983., kan. 537, propisano je: "Neka svaka župa ima ekonomsko vijeće (...) u kojemu neka vjernici (...) pomažu župniku u upravljanju župnim dobrima, uz obdržavanje propisa kan. 532." Župno ekonomsko vijeće djeluje prema vlastitim *Statutima*. Usp. *Okružnice Nadbiskupskog ordinarijata Split*, br. 4, "Statut župnog ekonomskog vijeća" splitske nadbiskupije od 24. siječnja 2000. (dalje *Statut*) čl. 1: "Župno ekonomsko vijeće je ustanova koja pomaže župniku u ekonomskom poslovanju župe."

⁵ O određivanju (definiranju) župe u kan. 515, § 1. "Paroecia est certa communitas christifidelium", usp. *Pontificia commissio codici turis canonici recognoscendo*

samom pravu ima pravnu osobnost " (kan. 515, § 3)⁶; ona je *javna pravna osoba*.⁷ Župi i Republika Hrvatska priznaje pravnu osobnost prema *Ugovoru između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima*. Izričito je ugovoreno: "Republika Hrvatska priznaje i javnu pravnu osobnost svih crkvenih ustanova koje imaju takvu pravnu osobnost prema odredbama kanonskoga prava."⁸ Ovaj

---

Communicationes (dalje *Communicationes*), vol XIII., 1981, br. 1, str. 145-148; G. Ghirlanda, *Chiesa universale, particolare e locale nel vaticano II e nel nuovo Codice di diritto canonico*, u: Vaticano II: Bilancio e prospettive venticinque anni dopo (1962-1987), Citadella Editrice-Assisi, 1987., str. 852-853, posebno na str. 853 čitamo: "Dobbiamo dire che in modo specifico la nozione di Chiesa locale si può applicare alla parrocchia, tuttavia non in modo esclusivo, in quanto può essere attribuita anche ad altre comunità locali."

Usp. *Codex canonum Ecclesiarum Orientalium* iz 1990. Na hrvatskom je preveden: *Zakonik kanona Istočnih Crkava* proglašen vlašću pape Ivana Pavla II. s izvorima, Glas koncila, Zagreb, 1996. (dalje ZKIC) kan. 279. Župa je pravno određena zajednica vjernika i time se najviše razlikuje od drugih "zajednica vjernika" koje nemaju odluku (dekret) dijecezanskoga biskupa kojim se osniva župa. Samo dijecezanski biskup pravno osniva župu "unius est Episcopi dioecesani" (kan. 515, § 2). Za župu je "pastirska briga, pod vlašću dijecezanskog biskupa, povjerena župniku kao njezinu vlastitiom pastiru" (kan. 515, § 1; kan. 519).

6 Usp. ZKIC, kan. 280, § 3,

7 Kan. 116, § 1: "Javne pravne osobe jesu skupnosti osoba ili stvari koje je osnovala mjerodavna crkvena vlast da u granicama koje su im određene u ime Crkve obavljaju, prema odredbi pravnih propisa, svoju zadaću koja im je povjerena radi općeg dobra (...)"

§ 2: "Javne pravne osobe dobivaju svoju osobnost ili po samom pravu ili po posebnoj odluci mjerodavne vlasti kojom se izričito daje osobnost(...)" Imajući u vidu kan. 116, § 2. zakonodavac je u kan. 515, § 3 izričito propisao: "Župa zakonito osnovana po samom pravu ima pravnu osobnost." O pravnoj osobnosti župe usp. F. Coooplmeiro, *De paroeciae personalitate iuridica a Codice 1917 usque ad Codicem 1983*, u: *Periodica de re morali canonica liturgica*, LXXIV/1985, 1-3, str. 325-388.

ZKIC, kan. 921, § 1: "Pravne osobe osnivaju se za svrhu koja je u skladu s poslanjem Crkve, i to po samom pravnom propisu ili po posebnom dopuštenju mjerodavne crkvene vlasti koje je dano odlukom.

§ 2. Po samom pravu pravne su osobe: samosvojne Crkve, pokrajine, eparhije, egzarhije, a i druge ustanove za koje to izričito određuje opće pravo.

§ 3. Mjerodavna vlast neka dađe pravnu osobnost samo onim skupnostima osoba ili stvari koje uistinu nastoje oko posebne korisne svrhe i koje, kada se sve točno prosudi, imaju sredstva za koja se predviđa da su dovoljna da se postigne postavljena svrha."

8 *Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima*, u: Narodne novine, utorak, 25. veljače 1977, br. 3, str. 95, čl. 2, br. 2. U Ustavu Republike Hrvatske, čl. 140, čitamo: "Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove

međunarodni ugovor je instrument "ius particulare" kojim Katolička crkva ne dobiva neku *povlasticu* u odnosu na druge vjerske zajednice; ugovor je zakonski okvir odnosno pravna *zaštita* (ili sloboda) djelovanja Katoličke crkve u vjerskim stvarima na području jurisdikcije Republike Hrvatske. Ugovor je obostrano obvezatan; prema *Ustavu Republike Hrvatske* on "čini dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske". Ugovor su potpisali predstavnici Svete Stolice i Republike Hrvatske.

U Zakoniku iz 1983. čitamo: "Katolička Crkva i Apostolska Stolica imaju svojstvo moralne osobe po samoj božanskoj uredbi" (kan. 113,1). No Ugovor je preuzeo terminologiju iz građanskog prava te umjesto "moralna osoba" upotrebljava u našem slučaju sintagmu *pravna osoba*. Ugovor je međudržavni pravni akt bilateralnoga karaktera; on spada na *konkordatsko* pravo koje kroz dugu europsku povijest uređuje posebne odnose između Svete Stolice i drugih političkih zajednica. Mnoge demokratske zemlje svoje odnose sa Svetom Stolicom uredile su ili Konkordatima ili posebnim *ugovorima*. Prema tome, to nije neka novost u međudržavnim odnosima.⁹ Četvrti ugovor uređuje odnose između Svete Stolice i Republike Hrvatske o gospodarskim pitanjima gdje je, kao i u drugim ugovorima, načelno postignut zadovoljavajući *kompromis* koji jamči pravni okvir djelovanja Katoličke crkve u Republici Hrvatskoj o gospodarskim stvarima.¹⁰

---

se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava."

- 9 Dok Republika Hrvatska želi postati članicom Europske unije, te užurbano usklađuje svoje zakonodavstvo sa zakonodavstvom slobodnih demokratskih zemalja, članica Europske unije, dotle radi oko donošenja "Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica" koji nema nijedna zemlja Europske unije. Europskoj uniji ne smeta što najveći broj njezinih članica ima Konkordate ili ugovore sa Svetom Stolicom. Je li donošenje "Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj" vraćanje u povijest? Vjerska je sloboda zajamčena Ustavom Republike Hrvatske i međunarodnim dokumentima. Konkretni pravni okvir trebala bi urediti svaka vjerska zajednica posebno. Uopćenost nije rješenje konkretnih pitanja pojedinih vjerskih zajednica.
- 10 Mons. Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački i predsjednik Hrvatske biskupske konferencije, u predgovoru piše: "Ta opće prihvaćena načela ne vrijede samo za Katoličku Crkvu, nego i za druge Crkve i vjerske zajednice. Ugovorima je Katolička crkva u Hrvatskoj otvorila put drugim Crkvama i vjerskim zajednicama u nas, da na sličan način, poštujući načelo o vjerskoj slobodi i vlastitom ustroju svoje zajednice, same uredi svaka odnos s državom" (*Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske. Povijest nastanka i komentar Nikola Eterović. Predgovor Josip Bozanić (dalje Ugovori) Glas koncila, Zagreb, 2001., str.7.*).

Prema kanonskom pravu, na župu, kao pravnu osobu, odnose se propisi o crkvenim javnim pravnim osobama,¹¹ i građanskim pravnim osobama,¹² osim ako je negdje drugačije pravno određeno. Zato upravitelji crkvenih javnih pravnih osoba, odnosno njihovih vremenitih dobara trebaju postupati prema određenim crkvenim i građanskim zakonima koji se odnose na pravne osobe, te prema možebitnim *konkordatima* ili posebnim *ugovorima*. Zato je veoma važno da upravitelj vremenitih dobara poznaje pravne propise koji "uređuju pripadanje stvari osobama". Upravitelj dobara treba najprije poznavati što posjeduje određena pravna osoba, tj. treba poznavati pravni odnos *moje-tuđe* da bi uopće mogao ispravno, prema pravnim propisima, upravljati određenim dobrima, odnosno stvarima¹³ koja pripadaju onim pravnim osobama kojima zakonito neposredno upravlja. Bilo kojoj javnoj pravnoj osobi, u našem slučaju "određenoj zajednici vjernika"-župi, dobra trebaju služiti da postignu one svrhe za koja su namijenjena. Uloga je upravitelja da dobrima odnosno stvarima upravljaju "brižljivošću dobra domaćina" (kan. 1284, § 1), kako propisuju crkveni i građanski propisi; da pravna osoba posredstvom vremenitih dobara ispuni svoje svrhe. Upravitelj dobara-župnik treba djelovati u *hijerarhijskom zajedništvu*, u *hijerarhijskoj subordinaciji*, jer se župnikovo djelovanje legitimno aktualizira u *zajedništvu* s biskupom i određenom zajednicom vjernika. Bez *kanonskog poslanja* ili *kanonskog povjeravanja* župnik nije neposredni upravitelj crkvenih dobara. Uvjet je zajedništvo s dijecezanskim biskupom i preko ređenja¹⁴ i preko pravnog povjeravanja; u protivnom *nedozvoljeno* ili *nevaljano* i *nedozvoljeno* dijeli sakramente, poučava narod i upravlja dobrima. Upravitelj bilo koje pravne osobe: biskupije, župe, redovničke provincije, redovničke kuće ne upravlja zakonito određenom

---

11 O pravnim osobama općenito u Zakoniku iz 1983. usp. J. Brkan, *Opće odredbe Zakonika kanonskoga prava*, Bogoslovna biblioteka, knj. 24, Makarska, 1887., str. 196-218. O pravnim osobama u ZKIC, usp. kan. 920-930.

12 Usp. *Ugovori*, str. 149-154.

13 U pravnom smislu naziva se *stvar* ono što je različito od osobe i služi ljudima za uporabu (usp. N. Gavella, *Stvarno pravo*, Informator, Zagreb, 1998., str. 46). Radi boljeg snalaženja civilista, ono što građansko zanonodavstvo naziva *stvar*, kanonisti nazivaju "vremenito dobro" ili dobro koje služi fizičkim ili pravnim osobama da postignu svoje ciljeve. Vremenito dobro se razlikuje od osobe (persona humana) u pravnom smislu.

14 Kan. 521, § 1: "Da bi tko bio valjano postavljen za župnika, treba da ima sveti red prezbiterat." U Zakoniku iz 1983., kan. 520, § 1, određeno je: "Neka pravna osoba ne bude župnik."

pravnom osobom bez kanonskoga povjeravanja.¹⁵ Ako bi bilo koji klerik ili laik upravljao crkvenom javnom pravnom osobom bez kanonskog povjeravanja, ne bi se mogao smatrati da djeluje u ime Crkve, po nalogu Crkve i prema njezinim propisima, te bi se takvu pravnu osobu moglo smatrati da nije u "communio fidelium" jer, naime, "communio fidelium" zahtijeva i onaj institucionalni dio, a to se očituje u kanonskom povjeravanju mjerodavne crkvene vlasti. Župa je *zajedništvo* raznih zajednica, skupina i pojedinaca.¹⁶ Te su različitosti bogatstvo i područne i osobne župe; različitosti karizama su pod djelovanjem istoga Duha, tako da župu sačinjavaju zajedništvo vjernika, odnosno svi skupa su "određena zajednica vjernika" o kojoj govori kan. 515. i 518. Svi župljani skupa sa župnikom i vremenitim dobrima pokazuju zajedništvo.

Župa je pravni subjekt i kao takva ima svojstva *pravne i djelatne sposobnosti*. Ona je *pravno određena zajednica Kristovih vjernika*, te se kao takva treba ravnati prema crkvenom pravu i prema građanskim pravnim propisima; ona djeluje po načelima *ograničavanja*, za razliku od fizičkih osoba koji se ravnaju i djeluju po načelima *slobode*. Načelo ograničenosti znači da pravna osoba može činiti samo ono što joj pravni propisi dozvoljavaju, a upravitelj, odnosno pravni zastupnik ne smije prekoračiti "pravilo službe". U protivnome, upravitelj posluje nezakonski, a za nezakonske radnje odgovara upravitelj prema pravnim propisima.

Kao pravna osoba župa ima *zakonskog (legalnog) zastupnika* koji, u ime župe, obavlja određene pravne radnje.¹⁷ Župu u svim pravnim poslovima zastupa župnik kao njezin vlastiti pastir;¹⁸ on je

15 Kan. 146: "Officium ecclesiasticum sine provisione canonica obtineri nequit." Zato je kanonsko povjeravanje *conditio sine qua non*. Kan. 1381, § 1: "Tko god protupravno prisvoji crkvenu službu, neka se kazni pravednom kaznom."

16 Promatrajući općenito "određenu zajednicu vjernika" - župu, susrećemo se s više elemenata: Kristovi vjernici (vjernici), navještanje Riječi Božje, sakramenti, župnik, pomoćne službe, karizme, te *vremenita dobara* (župna crkva, sredstva za uzdržavanje službenika, sredstva za bogoslužje i za karitativno djelovanje). Javna pravna osoba prema kan. 114, § 1-3, treba imati svoje svrhe kako bi na najbolji mogući način odgovorila ciljevima radi kojih je osnovana.

17 Zakonski zastupnik župe je *redovito župnik* (kan. 532); u *izvanrednim okolnostima* zastupnici župe mogu biti: *voditelj* (kan. 517, § 1), *župni upravitelj* (541, § 1), *župni vikar* (kan. 549); usp. J. Brkan, *Pastoralna briga za župu ili više župa istodobno povjerena "in solidum sacerdotibus"*, u: Služba Božja XXXI (1991), 1, str. 18-28; J. Brkan, *Župni vikari (kan. 545-552)*. *Odnos župni vikar-župnik*, u: Bogoslovska Smotra, LXVI (1996), 1, str. 89-105.

18 J. Brkan, *Župnik - vlastiti pastir župe*, u: Služba Božja, XXXI (1991), 2, str. 129-150; S. Zec, *Župnik u Zakoniku kanonskoga prava*, u: Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije 2 (2000), str. 75-81.

njezin "neposredni upravitelj". Neki autori navode da u Crkvi postoje tri stupnja upravitelja, dok neki zastupaju četiri stupnja upravitelja crkvenih vremenitih dobara.¹⁹

II. ŽUPNIK JE ZAKONITI ZASTUPNIK ŽUPE I REDOVITI UPRAVITELJ ŽUPNIH DOBARA

U ovom članku uglavnom je riječ o *redovitom* ili *neposrednom* upravitelju crkvenih vremenitih dobara među koje Zakonik iz 1983. ubraja i župnika. Prema Zakoniku iz 1983., župnik ima dvije uloge: a) *zakonski je zastupnik župe*, te b) *redoviti upravitelj župnih vremenitih dobara*. Te uloge župnik ima od onoga trenutka kada zakonito, pred *dijecezanskim biskupom* ili njegovim *delegatom*, prisegne da će zakonski zastupati župu u svim pravnim poslovima (kan. 532)²⁰ i brižljivo upravljati župnim dobrima prema propisima kanona 1281-1288, kako je propisano u kan. 532. Zakonika iz 1983. godine.²¹ Dakle, župnik predstavlja *prvi stupanj* uprave župnih dobara. O drugim stupnjevima upravitelja crkvenim dobrima ovdje posebno ne govorimo, osim onoliko koliko je važno za naš predmet, tj. ukoliko je viši upravitelj hijerarhijski povezan sa župnikom kao njegov neposredni hijerarhijski poglavar. Dakle, dobrima bilo koje i

19 Prema nekim autorima imaju tri stupnja upravitelja: a) vrhovni upravitelj ili Rimski biskup; b) posredni upravitelj ili ordinarij; c) neposredni upravitelj koji neposredno upravlja dobrima pravne osobe, usp. A. Vizzarri, *L'amministrazione dei beni ecclesiastici*, u: *I beni temporali della Chiesa*. XXII Incontro di Studio Passo della Mandola-Trento 3. luglio - 7 luglio 1995., Glossa, Milano, 1997., str. 72sl.; P. Urso, *La Chiesa particolare e la parrocchia come soggetti dell'amministrazione di beni temporali*, u: *ondje*, str. 129-155; usp. *I beni temporali della Chiesa*. Studi giuridici, L. Libreria ed. Vaticana, Città del Vaticano, 1999., str. 59-139; M. Morgante, *L'amministrazione dei beni temporali della Chiesa*. I. ed., Piemme, Casale Monferrato (AL), 1993. Prema Rogiću "četiri su reda upravljanja: vrhovni, viši, neposredni i izvanredni" (I. Rogić, *Imovinsko pravo katoličke Crkve*, Đakovo, 1960., str. 63.). O značenju pojma *ordinarij* vidi: J. Brkan, *Opće odredbe Zakonika kanonskoga prava*, str. 257-259.

20 ZKIC, kan. 290, § 1: "Župnik zastupa župu u svim pravnim poslovima."

21 Zakonik iz 1983. odredio je u kan. 520, § 1: "Neka pravna osoba ne bude župnik" i da samo jedan prezbiter može biti župnik ili *voditelj* (kan. 517, § 1). Tom odredbom zakonodavac je odbacio dosadašnje crkveno zakonodavstvo i praksu po kojoj je i "moralna osoba" - pravna osoba (m. op.) mogla biti župnik. Od 27. studenoga 1983. godine samo fizička osoba, prezbiter, može biti župnik. Kan. 521, §. izričito propisuje: "Da bi tko bio valjano postavljen za župnika, treba da ima sveti red prezbiterata." O povjeravanju župe prema kan. 520. usp. J. Brkan, *Povjeravanje i osnivanje župa (kanon 520)*, u: *Riječki teološki časopis*, IX (2001), 2, str. 515-546.

bilo kakve javne pravne crkvene osobe redovito upravlja redoviti upravitelj,²² prema pravnoj odredbi.

Nisu sva dobra kojima *klerici* upravljaju u isti mah i crkvena dobra (PO 17; kan. 282). Crkvena su vremenita dobra samo ona dobra koja su vlasništvo crkvene javne pravne osobe, bez razlike tko njima upravlja - laici ili klerici. Ovdje pravnom metodologijom razjašnjavamo propise o upravljanju dobrima javnih pravničkih crkvenih osoba²³ o kojima se propisi nalaze u V. knjizi Zakonika iz 1983. (kan. 1254-1310),²⁴ u statutima pojedinih javnih pravničkih osoba (kan. 1257, § 1), u odlukama dijecezanskog biskupa, te u građanskim zakonima koji se, u našem slučaju, trebaju poštivati.

Svaki upravitelj dobara bilo koje crkvene javne pravne osobe treba upravljati dobrima uz pomoć *ekonomskog vijeća*. Snagom logike, *župnik* upravlja dobrima župe uz pomoć *župnog ekonomskog vijeća* (*parochia in administratione bonorum parochiae adiutorio sint*) (kan. 537). Poput drugih javnih pravničkih osoba, i župa ima pravo

²² Za propise iz Zakonika iz 1917. vidi: *Codex iuris canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti pape XV auctoritate promulgatus. Praefatione fontium annotatione et indice analytico-alphabetico ab emo Petro card. Gasparri auctus*, Romae, Typis polyglottis Vaticanis, MCMXXXIV (dalje Zakonik iz 1917.). Kan. 1497 ovako definira crkvena dobra: "Bona temporalia, sive corporalia, tum immobilia, sive incorporalia, quae vel ad Ecclesiam universam et Apostolicam Sedem vel aliam in Ecclesia personam moralem pertinent, sunt *bona ecclesiastica*." Prema Zakoniku iz 1917., vremenita dobra su se dijelila na nekoliko vrsta: a) *tvarna*, koja mogu biti pokretna i nepokretna (kuće, polja, šume, pokućstvo itd.); b) *netvarna*, kao što su dionice, obveznice, prava itd.; c) *sveta* ili *posvećena* (sacra), ako su posvećena ili namijenjena bogoslužju; d) *dragocjena* (pretiosa), ako su posebno vrijedna radi umjetnosti, povijesti ili su zaista veoma vrijedna u sebi kao stvari.

Zakonik iz 1983 dijeli crkvena dobra na: dragocjena, pokretna i nepokretna, kulturna i druge stvari (kan. 1283, br. 1). O crkvenim dobrima općenito vidi: N. Škalabrin, *Crkvena dobra*, u: Vjesnik đakovačke i srijemske biskupije, 4/1996, str. 215-219; V. D. Paolis, *Beni ecclesiastici (Bona ecclesiastica)*, u: Nuovo dizionario di diritto canonico, San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano), 1993., str. 99-107; L. Mistrò, *I beni temporali della Chiesa (cann. 1254-1310)*, u: Il diritto nel mistero della Chiesa, III, sec. edizione, Pontificia Università Lateranense, Roma, 1992, str. 347-430; L. Chiappetta, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, II, Lib. IV-V-VI-VII, Edizioni Dehoniane, Napoli, 1988., str. 363-420).

²³ Kan. 1258: "U kanonima koji slijede nazivom Crkva označuje se ne samo opća Crkva ili Apostolska Stolica, nego i svaka javna pravna osoba u Crkvi, osim ako je što drugo očito iz sklopa govora ili naravi stvari." usp. N. Škalabrin, *Crkvena dobra*, str. 215-219.

²⁴ Usp. o upravljanju dobrima *Istočnih katoličkih Crkava*, usp. ZKIC, kan. 1022 - 1033.

stjecati,²⁵ posjedovati i otuđivati vremenita dobra.²⁶ Glavna je zadaća redovitog upravitelja, župnika, da se brine da župna dobra postignu "svrhe koje su joj vlastite" (kan. 1254, § 1).

Kada kažemo da je župnik neposredni upravitelj župnih vremenitih dobara, veoma je važno upozoriti na kan. 1254, § 1, koji izričito govori o *upravljanju* (administrare) crkvenim dobrima s ciljem da se postignu svrhe; dobra župe nisu privatna dobra niti župljana niti župnika, nego su to crkvena dobra kojima neposredni upravitelj - župnik vodi brigu, uvijek pod vlašću dijecezanskog biskupa. Dijecezanski se biskup treba držati načela subsidijarnosti, a *umiješati* se u upravljanje upravitelja "ako bi upravitelj bio nemaran", odnosno kada vidi da upravitelj nemarno upravlja dobrima.²⁷

Upravitelji vremenitih dobara trebaju se brinuti da se vrši volja darovatelja skrbiti se za dobra kao "dobri otac obitelji", te trebaju poslovati u granicama svoje mjerodavnosti kako bi dobra bila *korisnija* - da se *oplode* na sve moguće dopuštene načine. Blago se ne smije zakopati već umnožiti приходима.

---

²⁵ *Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o gospodarskim pitanjima*, u: Narodne novine, srijeda, 30. prosinca 1998., str. 722, br. 18, čl. 1, br. 1: "Pravne osobe Katoličke crkve, u skladu s odredbama kanonskog prava, mogu slobodno primati milostinju i darove vjernika te prihvaćati druge uobičajene oblike prinosa vjernika za održavanje crkvenih ustanova. br. 2. Na primanja iz stavka 1. ovog članka ne primjenjuju se odredbe poreznoga sustava Republike Hrvatske". Nakon potpisanog *Ugovora o gospodarskim pitanjima*, Hrvatska biskupska konferencija je 15. siječnja 1999. donijela *dekret* o središnjoj ustanovi Hrvatske biskupske konferencije za održavanje klera i drugih crkvenih službenika, a dana 26. veljače 1999. Hrvatska biskupska konferencija i Ministarstvo financija Republike Hrvatske koje su zastupali mons. Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački i ministar financija mr. Borislav Škegro, sklopili su *Sporazum* o načinu izvršenja određenih financijskih obveza Republike Hrvatske prema Katoličkoj crkvi (usp. *Službene vijesti Hrvatske biskupske konferencije*, Zagreb, 30. prosinca 1999., br. 1/1999, str. 30-32),

N. Eterović, *Ugovori...*, str. 67, čl. 10, br. 1: "Pravne osobe Katoličke crkve u odnosu na porezni sustav smatrat će se neprofitnim ustanovama; br. 2. Odredba iz stavka 1. ovog članka ne primjenjuje se na profitne djelatnosti pravnih osoba Katoličke crkve."

²⁶ Kan. 1254, § 1: "Katolička crkva može po prirodnom pravu, neovisno o svjetovnoj vlasti, stjecati, posjedovati i otuđivati vremenita dobra te upravljati njima da bi postigla svrhe koje su joj vlastite."

§ 2. "Svrhe pak koje su joj vlastite, osobito su ove: uređenje bogoštovlja, briga za dolično održavanje klera i drugih crkvenih službenika, vršenje djela apostolata i dobrotvornosti, napose prema siromasima."

²⁷ Kan. 1279, § 1: "Upravljanje crkvenim dobrima pripada onomu tko neposredno upravlja osobom kojoj pripadaju ta dobra, osim ako što drugo određuje krajevno pravo, statut ili zakoniti običaj, i uz poštovanje ordinarijeva prava da se umiješa, ako bi upravitelj bio nemaran."

Kao neposredni upravitelj crkvenih dobara, župnik treba postupati prema *poslanju Crkve i u duhu Crkve* našega vremena. Treba imati u vidu da je donedavni *beneficijski sustav*, koji je bio osnova za uzdržavanje crkvenih službenika (župnika) u Zakoniku iz 1983. preuređen i pomalo se ukida. Umjesto njega formiran je određeni *fond dobara* (massa bonorum) (kan. 1275) ili *župna blagajna* (massam paroecialem) (kan. 531).²⁸ Iz zajedničkog fonda i iz župne blagajne treba se uzdržavati "određena zajednica vjernika"-župa, kao i svi službenici na određenoj župi (župnik, voditelj, svećenici "in solidum", župni vikar itd.) U župnu se blagajnu trebaju sakupljati (slivati) svi novčani prilozima, s izuzetkom misnih priloga,²⁹ poštujući uvijek volju darovatelja.

Zakonodavac je u Zakoniku iz 1983., knjiga II. "Božji narod", poglavlje VI. "Župe, župnici i župni vikari", izričito posvetio kan. 532. o upravljanju vremenitim dobrima župe, te odredio da župnik zakonito zastupa župu u svim pravnim poslovima i da upravlja župnim dobrima prema kan. 1281-1288.³⁰ Radi toga, župnik treba poznavati odgovarajuće kanone, "pravilo službe" - prema kanonskom pravu i određenim građanskim zakonima: a) župnim vremenitim dobrima se upravlja prema kan. 1281-1288., b) prema krajevnom pravu (Biskupska konferencija, biskupska sinoda, dijecezanski biskup), c) prema određenim građanskim zakonima, d) i prema stečenim pravima i povlasticama u smislu kan. 4. Zakonika iz 1983.

Budući da na hrvatskom jeziku još nemamo komentare kan. 1281-1288. nakana je da ovim radom, koliko - toliko ispunimo prazninu kako bi župnici ispravnije i lakše vršili župnu službu. Lakše će biti shvatiti crkvene zakone ako upravitelji crkvenih vremenitih dobara *osjećaju Crkvu*. Na taj će način ispuniti i ono što od njih

²⁸ ZKIC, kan. 291: "Sve priloge, izuzevši one o kojima se govori u kan. 715-717, koje prigodom obavljene pastirske zadaće prime župnik ili drugi klerici dodijeljeni župi, treba predati župnoj blagajni, osim ako se utvrdi protivna volja darovatelja s obzirom na posve dobrovoljne priloge; eparhijskom biskupu pripada, pošto se posavjetuje s prezbiterskim vijećem, da donese propise kojima neka se odrede namjena tih priloga, a i pravedna nagrada župnika i drugih župnih klerika po odredbi kan. 390."

²⁹ Usp. T. Bondulić, *A što s dobrovoljnim prilogom od blagoslova kuća?*, u: *Vjesnik đakovačke i srijemske biskupije* 4/1996., str. 239-240.

³⁰ Usp. M. Morgante, *L'amministrazione*, str. 116-124; L. Chiappetta, *Il manuale del parroco. Commento giuridico-pastorale*, Ed. Dehoniane-Roma, str. 1997, str. 109-110; *Pontificia commissio codici iuris canonici Communicationes* (dalje *Communicationes*), vol. XIV, br. 2, 1982, str. 225, can 471; vol. XIII, br. 2, 1881., str. 284, can 366 (novus).

Crkva traži i preko svojih zakona u upravljanju njezinim vremenitim dobrima.

Zakonik iz 1983. u odnosu na prethodno crkveno zakonodavstvo donio je novi kanon, koji je izričito propisao:

Can. 532. In omnibus negotiis iuridicis parochus personam gerit paroeciae, ad normam iuris; curet ut bona paroeciae administrantur ad normam cann. 1281-1288.

Kan. 532. Župnik zastupa župu u svim pravnim poslovima, prema pravnoj odredbi; neka se brine da se župnim dobrima upravlja prema odredbi kan. 1281-1288.

Kan. 532. jest predmet ove naše rasprave. Tu je zakonodavac najprije odredio da župnik zastupa određenu župu "u svim pravnim poslovima", te izričito propisao da se on brine za upravljanje vremenitim dobrima župe prema kan. 1281-1288.

Nomotehnički, kan. 1281-1288. su u Zakoniku iz 1983. smješteni u petu knjigu "Vremenita crkvena dobra", naslov II. "Upravljanje dobrima", ali na njih upućuje kan. 532. iz druge knjige, istog Zakonika "Božji narod", u poglavlju VI. "Župe, župnici i župni vikari". Radi toga su kan. 1281-1288. predmet našega daljnjeg izlaganja.

Iako je svaka definicija u pravu nezahvalna, ipak ćemo ovdje reći da je upravljanje crkvenim vremenitim dobrima svekolika briga upravitelja (poslovanje) da u skladu sa zakonskim odredbama, kao dobri otac obitelji: upravlja stjecanjem, posjedovanjem, otuđivanjem dobara da ona postignu one svrhe za koje su dobra namijenjena.³¹

---

31 I. Rogić, *Imovinsko pravo katoličke Crkve*, Predavanja umnožena kao rukopis za školsku upotrebu slušača bogoslovije i ispitnih kandidata bogoslovije u Đakovu, Đakovo, 1960., str. 61: "Pod upravom crkvenim dobrima razumijeva se obavljanje onih poslova, koji su potrebni, da crkveno dobro ostane trajno sačuvano u svojoj cjelini, opsegu i vrijednosti, a po mogućnosti i povećano, odnosno poboljšano, te osim toga, da ono donosi čim veću korist za promicanje one pobožne svrhe, kojoj je namijenjeno." Na istoj stranici Rogić piše da je zadaća uprave trostruka: "a) čuvati integritet vrijednosti temeljne imovine (osnovnih sredstava) i po mogućnosti poboljšati imovinsko stanje; b) nastojati, da imovina razumnim gospodarenjem odbacuje čim veće prihode i plodove; c) prihode i plodove na vrijeme pobirati i njima brižno rukovoditi, te ih upotrebljavati za korist one svrhe, kojoj su po pravu namijenjeni."

Iako redovnički svećenici mogu biti župnici, voditelji, župni upravitelji ili župni vikari oni kao takvi, po svojoj službi odgovaraju dijezanskom biskupu (mjesnom ordinariju) za upravljanje vremenitim dobrima župe. Prema kan. 520. o stvarima ekonomske naravi, dijecezanski biskup i mjerodavni redovnički poglavar trebaju izričito i potanko odrediti u *pisanom ugovoru*, usp. J. Erkan, *Povjeravanje i osnivanje župa (kanon 520)*, u: *Riječki teološki časopis*, IX (2001), br. 2 (18), str. 515-546.

Pravni su propisi samo sredstva koja pomažu upravitelju i ekonomskom vijeću da rade na tome da vremenita dobra postignu one svrhe koje su potrebne da određene pravne osobe mnogu ispravno djelovati u duhu Crkve našega vremena.

Komentar kanona 1281-1288. podijelili smo na:

1. granice i način upravljanja (kan. 1281, §§ 1-2);
2. odgovornost za čine uprave (kan. 1281, § 3);
3. upravljanje dobrima u ime Crkve, prema pravnoj odredbi (kan. 1282);
4. prisega (kan. 1283);
5. imovnik (kan. 1283);
6. dužnosti upravitelja (kan. 1284, § 1-2);
7. proračun (kan. 1284, § 3);
8. darovi od pokretnih dobara (kan. 1285);
9. brižljivo održavanje građanskih zakona i crkvenih socijalnih načela (kan. 1286);
10. podnošenje računa mjesnom ordinariju (kan. 1287, § 1);
11. polaganje računa vjernicima (kan. 1287, § 2);
12. pokretanje i prihvaćanje parnice na građanskom sudu (kan. 1288).

1. Granice i način upravljanja

Can. 1281. § 1. Firmis statutorum praescriptis, administratores invalide ponunt actus qui fines modumque ordinariae administrationis excedunt, nisi prius ab Ordinario facultatem scripto datam obtinuerint.

§ 2. In statutis definantur actus qui finem et modum ordinariae administrationis excedunt; si vero de hac re sileant statuta, competit Episcopo dioecesano, audito consilio a rebus oeconomicis, huiusmodi actus pro personis sibi subiectis determinare.

Kan. 1281. § 1. Upravitelji nevaljano obavljaju poslove koji prelaze granice i način redovitog upravljanja, osim ako su prije toga dobili napismeno dano ordinarijevo ovlaštenje, uz održavanje statutarnih propisa.

§ 2. Neka se u statutu odrede poslovi koji prelaze granice i način redovitog upravljanja; ako pak statut o tome šuti, neka dijecezanski biskup, pošto se posavjetuje s ekonomskim vijećem, odredi te poslove za osobe koje su mu podložne.

Izvor kan. 1281, § 1.³² Zakonika iz 1983. nalazi se u kan. 1527, § 1. Zakonika iz 1917.³³ Ovdje je donesena odredba o *izvanrednom upravljanju* ili upravljanju koje prelazi *granice i način redovitoga upravljanja*. Među redovite upravitelje vremenitih dobara ubrajaju se i župnici. Crkveno zakonodavstvo poznaje: *redovito* i *izvanredno upravljanje* vremenitih dobara javne pravne osobe. *Hrvatska biskupska konferencija* je odredila: a) što treba smatrati izvanrednim činima uprave, b) odredila je najmanji i najveći novčani iznos u američkim dolarima. Odredba vrijedi za područje HBK.³⁴

Budući da je župa, prema kan. 374, § 1, dio biskupije, *redoviti ili neposredni upravitelj* njenih vremenitih dobara je pravno određeni *župnik*, *izvanredni upravitelj* je *dijecezanski biskup*, a vrhovni *Sveta Stolica*. Oni upravljaju dobrima prema pravnim propisima. Ovdje prvenstveno raspravljamo o *granicama* i *načinu* uprave redovitog upravitelja crkvenih dobara, tj. o upravljanju koje ne nadilazi određenu granicu uprave.

1. Redoviti upravitelj, u našem slučaju župnik, redovito upravlja župnim dobrima i za redovito upravljanje ne treba dopuštenje dijecezanskog biskupa, odnosno ordinarija. Kada župnik upravlja poslovima koji ne prelaze *granice i način* redovitoga upravljanja, on *valjano* i *dopušteno* posluje i za takve čine uprave ne treba mu ovlaštenje ordinarija.

2. Da bi župnik dopušteno i valjano upravljao poslovima *izvanredne uprave* treba mu prethodno *napisano ovlaštenje* ordinarija koji je mjerodavni neposredni župnikov poglavar, držeći se zakona i drugih pravnih akata koji se odnose na određenu

---

³² Usp. ZKIC, kan. 1024, § 1-2.

³³ Zakonik iz 1917, kan. 1527, § 1: "Nisi prius ab Ordinario loci facultatem impetraverit, scriptis dandam, administratores invalide excedant." usp. dobar komentar o upravljanju vremenitim crkvenim dobrima prema Zakoniku iz 1917. M. Pistocchi, *De bonis Ecclesiae temporalibus (Cod. I. C. Lib. III. - P. VI.)*, Taurini (Italia), 1932. Izvori za Zakonik iz 1917. mogu se naći u njegovim bilješkama ispod teksta pojedinog kanona.

³⁴ U smislu kan. 1277. čine izvanredne uprave treba smatrati ove: 1. Zamijeniti nepokretna dobra, njima jamčiti ili ih dati kao zalog za isplatu duga ako prelaze najvišu svotu koju je odredila Hrvatska biskupska konferencija.

2. Zamijeniti ili dati u zalog za isplatu duga namjeničke ili povijesne dragocjenosti i zavjetne darove.

3. Uzeti u zajam svote novca koje prelaze najmanju svotu određenu od Hrvatske biskupske konferencije u smislu kan. 1292.

Kan. 1292, § 1. Hrvatska biskupska konferencija određuje: "najmanji iznos - 100.000 američkih dolara; najveći iznos - 300.000 američkih dolara" (*Službene vijesti Hrvatske biskupske konferencije*, Zagreb, 21. prosinca 1994, br. 1 (2)-1994., str. 10).

(konkretnu) župu. Ako župnik ne bi tako poslovao, prema propisima zakona on bi poslovao *nevaljano i nedopušteno*. Mjesni ordinarij ili onaj na koga ovlaštenje spada, treba dostaviti župniku dopuštenje u pisanoj formi, i takva mora postojati; u protivnome župnik bi nevaljano i nedopušteno poslovao, prešao bi način i granice uprave.

U § 2. kaže se da dijecezanski biskup u *statutu* treba odrediti (za druge pravne osobe m. op.) koji poslovi prelaze granicu i način redovitog upravljanja. Budući da župa u pravilu nema statuta, dijecezanski biskup, pošto se posavjetuje s biskupijskim ekonomskim vijećem, treba za župu posebno odrediti poslove za izvanredno poslovanje župnim dobrima; dijecezanski je biskup mjerodavan donijeti propise za osobe koje su mu podložne, a ne za osobe koje su izuzete od njegove vlasti. Kan. 1281, § 2. kaže "za osobe koje su mu podložne". Da ne bi došlo do možebitnih nesuglasica, valja napomenuti da su poslovi i osobe koje rade na župi, koje je imenovao i postavio dijecezanski biskup, uvijek subjekti biskupove vlasti. Primjerice ako je župnik član neke apostolske kleričke redovničke ustanove papinskog prava, onda Rogić kaže:³⁵ "Pod vlast mjesnog Ordinarija spadaju samo ona dobra i prihodi iz njih, upravljanje s njima i upotreba, koja je redovnik-župnik primio u korist župe ili župljana ili u korist pobožnih svrha, koje su povezane sa župom i o kojima on vodi brigu kao župnik."

Budući da prema Zakoniku iz 1983. *pravna osoba* ne može biti župnik,³⁶ onda je fizička osoba, redovnik-prezbiter kao župnik izjednačen sa svjetovnim župnicima koji su, kao i on, neposredni upravitelji župnih dobara određene župe. On također upravlja dobrima pravno "određene zajednice vjernika"-župe, prema zakonskim odredbama i prema *ugovoru* koji je sklopljen između dijecezanskog biskupa i višeg poglavara kleričke redovničke ustanove prema kan. 520. U tom slučaju župa je povjerena kleričkoj redovničkoj ustanovi i ona preuzima svoj dio odgovornosti prema ugovoru. U slučajevima kada je župa povjerena samo redovničkom

³⁵ I. Rogić, *Imovinsko pravo*, str. 102. Iako je ovo Rogić pisao prije Zakonika iz 1983., ipak je i danas aktualno. O izuzetosti redovničkih ustanova, prema Zakoniku iz 1983., govori posebno kan. 591. Izvori su kan. 591, između ostalog: LG 25; CD 35, br. 3; *Kriterij o odnosima između biskupa i redovnika u Crkvi*, Kršćanska Sadašnjost, Zagreb, 1979., dokumenti, br. 53, br. 8 i 22; usp. posebni komentar koji su tiskale: Sacra Congregazione per i Religiosi e gli Istituti seculari. Sacra Congregazione per i Vescovi: *Criteri direttivi sui rapporti tra i vescovi e i religiosi nella Chiesa*, Città del Vaticano, 1978.

³⁶ Zakonik iz 1983., kan. 520, § 1, odredio je: "Persona iuridica ne sit parochus" (Neka pravna osoba ne bude župnik." Zakonik iz 1917. kan. 451, § 1: propisivao je: "Parochus est sacerdos vel persona moralis (...)."

prezbiteru, a ne ustanovi, onda je redovnički prezbiter-župnik u potpunosti izjednačen svjetovnim župnicima kada je u pitanju zakonsko zastupanje župe i redovito poslovanje župnim dobrima. Za takve župnike u pravilu se ne sklapaju ugovori nego dijecezanski biskup, uz odobrenje višeg redovničkoga poglavara, imenuje određenog redovnika-svećenika za župnika. U tom slučaju za poslovanje župnim dobrima ne snosi odgovornost viši redovnički poglavar ili redovnička ustanova nego župnik-redovnik osobno. U drugim stvarima takav je župnik pod vlašću dvojice poglavara: dijecezanskog biskupa i njegova višeg redovničkog poglavara (kan. 678).

2. Odgovornost za čine uprave

Can. 1281, § 3 - Nisi quando et quatenus in rem suam versum sit, persona iuridica non tenetur respondere de actibus ab administratoribus invalide positis; de actibus autem ab administratoribus illegitime sed valide positis respondebit ipsa persona iuridica, salva eius actione seu recursu adversus administratores qui damna eidem intulerint.

Kan. 1281, § 3. Pravna osoba nije dužna odgovarati za nevaljano obavljene poslove upravitelja, osim kada je i koliko je imala od njih koristi; ipak, za nezakonito ali valjano obavljene poslove upravitelja odgovarat će sama pravna osoba, uz poštovanje njezina prava na tužbu ili utok protiv upravitelja koji su je oštetili.

Župom kao javnom pravnom osobom upravlja župnik kao njezin neposredni ili redoviti upravitelj. On pravno zastupa župu i redovito upravlja njenim vremenitim dobrima. Dok upravlja dobrima župe, župniku se može dogoditi da neke poslove (actus=čin) uprave učini *nevaljano* ili *neovlašteno* (nedozvoljeno), ovisno o tome je li poslovao prema propisima o redovitoj upravi vremenitih župnih dobara ili je prekoračio svoju mjerodavnost (granicu i način) svjesno ili nesvjesno. O tome govori kan. 1281, § 3. Zakonika iz 1983. kojemu je izvor kan. 1527, § 2.³⁷

Prema kan. 1281, § 3: postoje tri hipoteze:

---

³⁷ Zakonik iz 1917., kan. 1527, § 2: "Ecclesia non tenetur respondere de contractibus ab administratoribus sine licentia competentis Superioris initis, nisi quando et quatenus in rem suam versum sit." (Crkva nije dužna odgovarati za ugovore koje upravitelji sklapaju bez dozvole nadležnog poglavara, osim ukoliko je išlo u njezinu korist" (A. Crnica, *Priručnik kanonskoga prava katoličke Crkve*, Tisak štamparije "Vjesnik", Zagreb, 1945., str. 288); Pistochi, *De bonis Ecclesiae temporalibus*, str. 367-372.

1. Ako su neki poslovi uprave *nevaljani*, onda za njih ne odgovara pravna osoba nego upravitelj, "osim kada je i koliko je imala od njih koristi".

2. Ako su neki poslovi uprave *valjani*, ali *nezakoniti*, u takvom slučaju pravna osoba je odgovorna, ali ona može uložiti tužbu ili utok protiv upravitelja da se popravi nanесena šteta koja je nastala nezakonitim poslovanjem upravitelja u skladu s kan. 128. koji je propisao: "Tko god nezakonito nanese štetu pravnim činom, dapače i svakim drugim činom učinjenim namjerno ili iz nemarnosti, obvezan je nadoknaditi štetu." U takvom slučaju može se uložiti tužba ili utok administrativnog značenja. U parničkoj tužbi za naknadu štete treba postupiti prema kan. 1279-1731. Ovdje treba pripaziti na odredbe kan. 1596-1597. koji dopuštaju, također, i "sudjelovanje trećega u parnici", u bilo kojem stupnju, bilo kao stranke, bilo sporedno, ali treba navesti sucu ukratko "svoje pravo na sudjelovanje". Tada mjerodavni sudac mora, nakon saslušanja stranaka, pozvati i trećega "ako se njegovo sudjelovanje čini potrebnim",³⁸ "osim kada je stranka imala (pravna osoba m. op.) korist" U takvom slučaju odgovarat će pravna osoba, ali ostaje njezino pravo na tužbu ili utok protiv upravitelja koji ju je oštetio (kan. 1281, § 3).

3. Kan. 1281, § 3. ništa ne kaže o poslovima upravitelja koji su učinjeni valjano i zakonito. U takvim slučajevima, bez sumnje, za takve poslove potpuno odgovara pravna osoba.

3. Upravljanje dobrima u ime Crkve, prema pravnoj odredbi

Can. 1282. Omnes, sive clerici sive laici, qui legitimo titulo partes habeant in administratione bonorum ecclesiasticorum, munere sua adimplere tenentur nomine Ecclesiae, ad normam iuris.

Kan. 1282. Svi, bilo klerici bilo laici, koji s nekog zakonitog naslova sudjeluju u upravljanju crkvenim dobrima, moraju obavljati svoje zadaće u ime Crkve, prema pravnoj odredbi.

Zakonodavac je za kan. 1282. Zakonika iz 1983. imao izvore u Zakoniku iz 1917., kan. 1251, § 2. i Dekret II. vat. sabora "Presbyterorum ordinis" o službi i životu svećenika (dalje PO) br.

³⁸ U pripremnoj Komisiji za reformu Zakonika iz 1917. to je bio kan. 25 (can. 1527). O problematici oko formulacije kan. 1281. Zakonika iz 1983. vidi: *Commun- cationes*, vol. XII. br. 2, 1980, 417.

17.³⁹ Ovaj termin "omnes" = svi, odnosi se i na župnike, jer on spada u one "qui legitimo titulo partes habent", odnosno legitimno kao župnik redovni je upravitelj župnih vremenitih dobara, prema pravnim propisima o toj materiji. Ovdje je primijenjen kriterij iz kan. 116, § 1. koji kaže da sve crkvene javne pravne osobe djeluju "nomine Ecclesiae"- u ime Crkve. Djelovanjem u ime Crkve javne pravne crkvene osobe najviše se razlikuju od privatnih pravnih osoba.⁴⁰ To je jedan od glavnih kriterija za neku pravnu osobu da se za nju može pravno reći da je ona javna pravna osoba kao što je u našem slučaju župa (kan. 515, § 3). Dakle, "svi", "bilo klerici bilo laici", u našem slučaju klerici, prezbiteri, župnici dok upravljaju vremenitim dobrima župe, uvijek trebaju djelovati u ime Crkve, ne u svoje osobno ime, "prema pravnoj odredbi" (kan. 1282).

Upravitelji, osim u ime Crkve, trebaju postupati, također, i "prema pravnoj odredbi" (*ad normam iuris*), što znači da upravitelji moraju upravljati javnim pravnim osobama i njihovim dobrima prema pravu, nikako proizvoljno, slobodno prema vlastitom nahođenju. U slučaju kada upravitelji ne bi vršili poslove upravljanja prema propisima prava, onda bi to bio *abusus*, što znači *nepravilno*. Kada bi župnik postupao nezakonito, on bi mogao biti kažnjen. Nezakonito poslovanje može biti razlog zbog kojega se može zakonito ukloniti župnika sa župne službe (kan. 1741, br. 4 i 5). Zakonik iz 1983. u kan. 1741, br. 5 izričito je propisao: "Razlozi zbog kojih se župnika može zakonito ukloniti sa svoje službe jesu ovi: 5. loše upravljanje vremenitim dobrima na veliku štetu za Crkvu, kad se god tome zlu ne može naći drugi lijek."

4. *Prisega*

Can. 1283. *Antequam administratores suum munus ineant:*

n. 1. *debent se bene et fideliter administraturos coram Ordinario vel eius delegato iureiurando spondere.*

³⁹ Zakonik iz 1917, kan. 1521, § 2, propisivao je: "Quod si laicis partes quaedam in administrationem bonorum ecclesiasticorum vel ex legitimo foundationis seu erectionis titulo vel ex Ordinarii loci voluntate competent, nihilominus universa administratio nomine Ecclesiae fiat, ac salvo iure Ordinarii visitandi, exigendi rationes et praescribendi modum administrationis." PO, br. 17: "Crkvenim dobrima u pravom smislu riječi neka svećenici upravljaju prema naravi stvari i prema odredbama crkvenog zakonika (*ad normam legum ecclesiasticarum*), a koliko je to moguće, neka to bude uz pomoć stručnih laika." Kako postupati o crkvenim vremenitim dobrima vidi na hrvatskom jeziku posebno: *Vjesnik đakovačke i srijemske biskupije*, 4/1996, str. 209-248.

⁴⁰ Usp. J. Brkan, *Opće odredbe Zakonika kanonskoga prava*, str. 206-208.

Kan. 1283. Prije nego upravitelji preuzmu svoju službu:

br. 1. moraju prisegom pred ordinarijem ili njegovim ovlaštenikom zajamčiti da će dobro i vjerno upravljati.

Prisega se "može položiti samo u istini, u razboritosti i u pravednosti" (kan. 1199, § 1); ona "se ne može valjano položiti preko zastupnika" (kan. 1199, § 2). Prema kan. 1200, § 1: "Tko slobodno prisegne da će nešto učiniti, vezan je posebnom obvezom bogoštovlja da ispuni što je prisegom potvrdio." Kod primopredaje župe i uvođenja župnika u posjed župe treba *ispovijest vjere* (kan. 833, br. 6), i polaganje prisege da će crkvenim dobrima upravljati prema pravnim propisima (kan. 1283, br. 1). U našim krajevima biskupov je delegat kod primopredaje župe redovito *vicarius foraneus* - vanjski ili područni vikar, *dekan* kojemu je, uz ostalo, dužnost skrbiti "da se pomljiivo upravlja crkvenim dobrima (kan. 555, § 1, br. 3). Ispovijest vjere i prisega su liturgijsko-pravni čini.⁴¹ Prisegu treba tumačiti "prema pravu i prema nakani onoga tko priseže ili, ako taj radi zlonamjerno, prema nakani onoga komu se prisega polaže" (kan. 1204).

Kan. 1283. navodi da prisegu upravitelj položi prije nego preuzme svoju službu. Upravitelj dobara, u našem slučaju župnik, priseže pred ordinarijem ili njegovim ovlaštenikom (delegatom), kada je riječ o župi, redovito pred dekanom,⁴² da će pošteno i vjerno vršiti svoju službu.

Izvor kanonu 1283.⁴³ Zakonika iz 1983. jest kan. 1522. iz Zakonika iz 1917.⁴⁴ Na svojoj sjednici Komisija je predloženi tekst

⁴¹ O prisegi u Zakoniku iz 1983. usp. kan. 1199-1204.

⁴² Prema nekim auktorima, *vicarius foraneus*, *dekan*, *vanjski* ili *područni vikar*, crkvena je služba od V. stoljeća, tj. od prestanka *korepiskopa*. Bila im je uloga skrbiti se o seoskim župama ili o župama izvan biskupova grada, pod jurisdikcijom mjesnog odrinarija. U slučaju primopredaje župe dekan je, u najviše slučajeva, biskupov delegat. Što se tiče nekih drugih poslova, njegova je služba prava crkvena služba (*strictum officium ecclesiasticum*) s redovitim ovlastima (*cum potestate ordinaria*) prema kan. 553-555). I prema Zakoniku iz 1917. (kan. 445-450) i Zakoniku iz 1983. (kan. 553-555) služba im je nadžupnička, nisu vezani za određenu župu niti moraju biti župnici, iako je to poželjno (usp. P. Pranjić, *Dekanat, dekan i dekanska služba u općem pravu Katoličke crkve*, u: Crkva u svijetu, XXXIII (1998), 2, str. 122-133).

⁴³ Usp. ZKIC, kan. 1025 i 1026.

⁴⁴ Zakonik iz 1917., kan. 1522: "Antequam administratores bonorum ecclesiasticorum, de quibus in can. 1521, suum munus ineant:

našega kanona iz 1983. razmatrala 12. studenoga 1979. Predloženi tekst ondašnjeg kan. 27 (can. 1522) identičan je tekstu Zakonika 1983., osim što je glagol "cavere" *Komisija za reformu Zakonika*, u Zakoniku iz 1983. zamijenila glagolom "spondere". Pri donošenju kan. 1283., br. 1, članovi Komisije razmišljali su na sljedeći način: "Suggestum est ut n. 1 non imponatur iuramentum, sed tantum requiratur promissio de munere fideliter adimplendo. Unus Consultor accedit huic propositioni, sed alii Consultores sunt contrarii. Nonnulli suggesterunt ut, praeter iuramentum, nonnullae, cautiones civiliter validae requirantur, ita ut, in casu damni ab administrare illati, persona moralis resarciri possit ex bonis ipsius administratoris. Consultores respondet de hac re sufficienter provisum esse in can. 25, § 3."⁴⁵

5. Imovnik

Can. 1283. n. 2. accuratum ac distinctum inventarium, ab ipsis subscribendum, rerum immobilium, rerum mobilium sive pretiosarum sive utcumque ad bona culturalia pertinentium aliarumve cum descriptione atque aestimatione earundem redigatur, redactumque recognoscatur;

n. 3. huius inventarii alterum exemplar conservetur in tabulario administrationis, alterum in archivio curiae, et in utroque quaelibet immutatio adnotetur, quam patrimonium subire contingat.

Kan. 1283. br. 2. neka se sastavi i neka ga oni potpišu točan i iscrpan imovnik nekretnina, pokretnih stvari ili dragocjenih ili onih koje se bilo kako odnose na kulturna dobra, i drugih stvari s njihovim opisom i procjenom, a sastavljen neka se provjeri;

br. 3. neka se jedan primjerak toga imovnika čuva u arhivu uprave, a drugi u arhivu kurije; neka se u oba upiše svaka promjena u vezi s imovinom.

Točan i iscrpan imovnik vremenitih dobara treba imati (posjedovati) svaka crkvena javna pravna osoba, npr. župa.⁴⁶

---

1. Debent se bene et fideliter administraturos coram Ordinario loci vel vicario foraneo iureiurando cavere." O preuzimanju službe na župi "svećenika in solidum", usp. kan. 527, § 1-2, 542, br. 3.

⁴⁵ Usp. *Communicationes*, vol. XII, br. 2, 1980, str. 418.

⁴⁶ U Crkvi postoje posebni formulari kao pomoć župnicima za ispunjavanje imovnika. Prije Zakonika iz 1983. o imovniku je i za naše vrijeme veoma

Imovnik treba sadržavati točno upisane *nekretnine, pokretne stvari ili dragocjenosti, kulturna dobra te druge stvari*. Vremenita dobra u *imovniku* treba potanko *opisati i procijeniti*. Sadržaj imovnika bilo koje pravne osobe treba provjeriti, posebno prije preuzimanja službe, i onaj tko prima službu i ordinarij ili njegov ovlaštenik.

Nakon provjere točnosti imovnika, imovnik trebaju potpisati onaj tko predaje službu, onaj tko prima službu, te ordinarij ili njegov ovlaštenik. Nakon potpisa jedan primjerak imovnika se treba čuvati u arhivu kurije, a drugi u arhivu župe.⁴⁷

Svaka promjena u vezi s imovinom župe treba se točno upisati u *imovnik uprave* (župe) i u onaj koji se čuva u *arhivu kurije*, tj. oba primjerka imovnika (originalni i ovjereni prijepis) trebaju po sadržaju odgovarati jedan drugome. Kan. 1283., br. 2, preporučuje: "neka se u oba upiše svaka promjena u vezi s imovinom."⁴⁸

6. Dužnosti upravitelja

Can. 1284. § 1. Omnes administratores diligentia boni patris-familias suum munus implere tenentur:

---

prihvatljivo pisao: I. Rogić, *Imovinsko pravo katoličke Crkve*, kao rukopis, str. 94-95: "Imovnik treba da sadrži:

- a) popis svih dobara, nepokretnih i pokretnih, kako skupocjenih, tako i svih ostalih;
- b) kratak, ali točan opis svakoga pojedinog predmeta: od kakvog je materijala, oblika, veličine i izradbe - da li obrtničke, tvorničke ili umjetničke -, u kakvom je stanju i kada je nabavljen;
- c) približna novčana vrijednost u vrijeme sastava imovnika, odnosno u vrijeme, kada je predmet nabavljen, izražena po mogućnosti u zlatnoj valuti prema službenoj valorizaciji zlata, ako ne za sve predmete, a ono bar za skupocjene ili one veće vrijednosti."

Važno je da upravitelj vodi također i župnu kroniku u kojoj su/se, prema A. Jarmu upisivale/la: 8. "Posjed župe i crkvene nekretnine (Citirati posjedovne dokumente, promjene, kupnje, prodaje, zakupe, zamjene, prihode od zemlje, zgrada)... Prihod crkve (milostinja, akcije, darovi, lukno, uzdržavanje drugih službenika), 9. gospodarske zgrade, garaže: stanje, uporaba, obnove, rušenje, nadogradnje..." (A. Jarm, *Župna kronika* u: Vjesnik đakovačke i srijemske biskupije 5/1998., str. 324-325).

⁴⁷ *Statut*, čl. 18: "U čvrsto ukorićeni Imovnik župe treba popisati svu nepokretnu i pokretnu imovinu. Originalni primjerak, pregledan od Nadbiskupskog ordinarijata, čuva se u Arhivu župe, a ovjereni prijepis u arhivu Ordinarijata.

Čl. 19. Svaka promjena stanja unosi se u Imovnik, o čemu se obavještava (župnik mo op.) i Nadbiskupski ordinarijat (55. Splitska sinoda br. 653)." O *Imovniku* u Splitsko - makarskoj nadbiskupiji, usp. *Sinoda*, str. 300, br. 653.

⁴⁸ Praksa je u Splitsko-makarskoj nadbiskupiji: originalni (izvorni) dokumenti se mora čuvati u župnom arhivu, preslik ili ovjereni prijepis mora se poslati u arhiv kurije, gdje se čuva prema načelima arhivistike.

§ 2. Exinde debent:

1. vigilare ne bona suae curae concredita quoquo modo pereant aut determinatum capiant, initis in hunc finem, quatenus opus sit, contractibus assecurationis;

2. curare ut proprietates bonorum ecclesiasticorum modis civiliter validus in tuto ponatur;

3. praescripta servare iuris tam canonici quam civilis, aut quae a fundatore vel donatore vel legitima auctoritate imposita sint, ac praesertim cavere ne ex legum civilium inobservantia damnum Ecclesiae obveniat;

4. redditus bonorum ac proventus accurate et iusto tempore exigere exactosque tuto servare et secundum fundatoris mentem aut legitimas normas impendere;

5. foenus vel mutui vel hypothecae causa solvendum, statuto tempore solvere, ipsamque debiti summam capitalem opportune reddendam curare;

6. pecuniam, quae de expensis supersit et utiliter collocari possit, de consensu Ordinarii in fines personae iuridicae occupare;

7. accepit et et expensi libros bene ordinatos habere;

8. rationem administrationis singulis exeuntibus annis componere;

9. documenta et instrumenta, quibus

Ecclesiae aut instituti iura in bona nituntur, rite ordinare et in archivio convenienti et apto custodire; authentica vero eorum exemplaria, ubi commode fieri potest, in archivio curiae deponere.

Kan. 1284. § 1. Svi su upravitelji dužni obavljati svoju službu s brižljivošću dobra domaćina.

§ 2. Zato moraju:

1. paziti da dobra povjerena njihovoj brizi ne bi ni na koji način propala ili pretrpjela štetu, sklopivši u tu svrhu, ako je potrebno, ugovore o osiguranju;

2. voditi brigu da se vlasništvo crkvenih dobara osigura na načine koji vrijeđe u građanskom pravu;

3. obdržavati propise kako kanonskog tako i građanskog prava ili one koje je odredio bilo utemeljitelj, bilo darovatelj, bilo zakonita vlast, te osobito paziti da Crkva ne bi pretrpjela štetu zbog neobdržavanja građanskih zakona;

4. zahtijevati brižljivo i pravodobno prihode i plodove dobara, a prikupljene čuvati na siguran način i upotrebljavati ih prema nakani utemeljitelja ili prema zakonitim odredbama;

5. isplaćivati u određeno vrijeme kamate koje bilo zbog zajma bilo zbog zaloga treba da se isplate te voditi brigu da se prikladno vrati sama glavnica duga;

6. novac koji preostane nakon izdatka, a može se korisno uložiti, upotrijebiti, s ordinarijevim pristankom, za svrhe pravne osobe;

7. uredno voditi knjige primitaka i izdataka;

8. na svršetku svake godine sastaviti izvješće o upravljanju;

9. propisno sređivati te u odgovarajućem i prikladnom arhivu čuvati isprave i dokaznice na kojima se temelji pravo Crkve ili ustanove na dobra; gdje je pak to moguće, njihove izvorne primjerke pohraniti u arhivu kurije

Zakonodavac je za kan. 1284, § 1-2⁴⁹ Zakonika iz 1983. imao izvor u kan. 1523. Zakonika iz 1917., koji je u šest točaka nabrojio što treba raditi redovni upravitelj crkvenih dobara.⁵⁰ Tekst kan. 1284, § 1-2 u Zakoniku iz 1983., koji su stručnjaci predložili Komisiji za reformu Zakonika, kako vidimo, uglavnom je prihvaćen s nekim izmjenama. Komisija za reformu Zakonika iz 1917. predloženom kanonu je dodala važeći br. 2 § 2, kan. 1284. Za Komisiju je to bio br. 1. bis; njega su dodali članovi Komisije na svojoj sjednici 12. studenoga 1979. On je glasio: "Curare ut proprietatis bonorum ecclesiasticorum modis civiliter validis in tuto ponantur."⁵¹ Tako u našem kan. 1284, § 2, br. 2 i 3 upozorava upravitelje da održavaju propise građanskog prava, posebno kada se radi o osiguranju dobara, da ne propanu i da Crkva ne pretrpi štetu.

Upravitelj se treba brinuti da upravlja crkvenim dobrima *u duhu Crkve* II. vat. sabora koji je, u više navrata, *općenito* i *posebno* raspravljao i donio svoj stav o vremenitim dobrima.⁵²

Upravitelji crkvenih vremenitih dobara trebaju posebno imati u vidu nauk II. vatikanskog sabora koji se nalazi u dekretu

⁴⁹ ZKIC, kan. 1028.

⁵⁰ Usp. I. Rogić, *Imovinsko pravo*, str. 91-92. Kan. 1523. čitateljima može dobro poslužiti i danas, razumije se da moraju imati u vidu današnje shvaćanje Crkve o vremenitim dobrima uopće; usp. Pistocchi, *De bonis Ecclesiae temporalibus*, str. 340-349.

⁵¹ *Communicationes*, vol. XII, br. 2, 1980, str. 419.

⁵² Usp. LG, 13; GS, 42, 69, 71, 76; PO, 17, 20, 21; PC, 13; CD, 6, 28; DH, 4, 13, GE, 8; IM, 3.

“Presbyterorum ordinis” o službi i životu prezbitera u br. 17: “Crkvenim dobrima u pravom smislu riječi neka svećenici upravljaju prema naravi stvari i prema odredbama crkvenog zakonika, a koliko je to moguće, neka to bude uz pomoć stručnih laika. Neka uvijek ova dobra upotrebljavaju u one svrhe radi kojih je Crkvi dopušteno posjedovati vremenita dobra, naime: za uređenje bogoslužja, za osiguranje pristojnog uzdržavanja klera, za djela svetog apostolata ili ljubavi, napose u korist bijednika. Tako neka im crkvena služba ne bude sredstvom obogaćivanja (...)”.

Veoma je važno za župnika da upravlja vremenitim dobrima župe kao jedinstvene pravne osobe – “određene zajednice vjernika”, i da o njima treba voditi brigu da se ispune svrhe župe, tj. da dobra služe za svrhe “određene zajednice vjernika”. U tom smislu župnik i župljani trebaju osjećati Crkvu. To je najveći stupanj izgradnje zajedništva Crkve, iz čega nužno slijedi solidarnost s općom Crkvom, partikularnom Crkvom, s drugim župama, te siromasima i onima koji su na rubu društva. Crkvena dobra služe župnim svrhama. Ta dobra nisu ničija privatna dobra, ona nisu npr. dobra nijedne fizičke osobe (župnik, voditelj, svećenik “in solidum”, župni vikar) njihova je namjena opće dobro, prema pravnoj odredbi.

Upravitelji upravljaju dobrima s ciljem da ona budu na korist određene pravne osobe, tj. za postignuće njezine svrhe: dobra kojima crkveni upravitelj upravlja služe ciljevima Crkve i na taj način vremenita dobra “stvari” imaju i duhovni cilj; imaju materijalne i duhovne vrijednosti jer i stvari služe Crkvi, Otajstvenom Tijelu Kristovu koji se na zemlji pojavljuje kao Narod Božji.⁵³

Upravitelj crkvenim dobrima bilo koje vrste upravlja prema kanonskom i građanskom pravu. U upravljanju dobrima pomoć upravitelju pruža ekonomsko vijeće; na župi župno ekonomsko vijeće.⁵⁴

---

53 O vremenitim dobrima *Ustanova posvećenoga života* (pokrajina, kuće i druge pravne osobe), vrijede i kan. 634-640. U ustanovama kojima upravlja viši poglavar treba biti ekonom, različit od višeg poglavara koji upravlja dobrima pod vodstvom višeg poglavara. Što se tiče drugih zajednica (npr. kuća) kan. 636, § 1 kaže: “Neka se u mjesnim zajednicama postavi, ako je moguće, ekonom, osoba različita od mjesnog poglavara.” Prema kan. 636, § 2: “Ekonomi i drugi upravitelji neka u vrijeme i na način što ga određuje vlastito pravo mjerodavnoj vlasti polažu račun o upravljanju.” Vlastito su pravo: Konstitucije i razni Statuti pravnih osoba.

54 Za “dobra” odnosno stvari (res) upotrebljavaju se različiti termini: *vremenita dobra, crkvena dobra, stvarna prava i obveze, tjelesna i netjelesna dobra, dragocijenosti, svete stvari*. Ta su dobra objekt prava, a objekt daje neku korist, dobro kojim može netko upravljati radi postizanja određenih svrha. Upravitelj treba upravljati tim stvarima “brižljivošću dobrog domaćina”, *diligentia boni patris familias suum munus implere tenentur* (kan. 1284, § 1).

Župa mora imati "župnu blagajnu" (kan. 531)⁵⁵ i župno ekonomsko vijeće (kan. 537), a djeluje prema posebnim statutima, propisima koje je propisao dijecezanski biskup; statuti obvezuju upravitelja i članove.⁵⁶ Nakon dokinuća nadarbinskoga sustava, župnik treba opsluživati posebne propise dijecezanskog biskupa o namjeni priloga i nagrada klericima koji obave neku župnu zadaću na župi.⁵⁷ Naime, nakon II. vat. sabora Crkva pomalo napušta povijesni nadarbinski sustav na temelju kojega su se uzdržavali

55 Kan. 531: "Iako neku župnu zadaću obavi netko drugi, priloge koje tom prigodom primi od vjernika neka preda u župnu blagajnu, osim ako se utvrdi protivna volja darovatelja s obzirom na dobrovoljne priloge; dijecezanskom biskupu pripada, pošto se posavjetuje s prezbiterkim vijećem, da donese propise kojima neka se odrede namjena tih priloga i nagrada klericima koji obave tu zadaću." *Župna blagajna* je najveća novost Zakonika iz 1983. u odnosu na Zakonik iz 1917. u pogledu gospodarskog poslovanja župnika. Na dijecezanskim je biskupima zadatak da izričito i potanko odrede kako namijeniti priloge i nagrade klericima i onima koji obave župnu zadaću iz župne blagajne. Ovdje je veoma važno da župnik, uz pomoć župnog ekonomskog vijeća, prema odredbama dijecezanskog biskupa upravlja župnom blagajnom, u protivnom može doći do *abuzusa* i nepovjerenja kako dijecezanskog biskupa tako i vjernika i drugih djelatnika u redovitoga upravitelja župne blagajne-određenoga župnika. Crkveni zakoni, a i vrijeme u kojemu živimo, zahtijevaju otvorenost (transparentnost) kada su u pitanju vremenita dobra župe. Najprije treba znati što se nalazi u župnoj blagajni kako bi župnik uz pomoć župnog ekonomskog vijeća uopće mogao davati račune mjesnom ordinariju i vjernicima, te da bi zajedno sa župnim vijećem mogao činiti proračun. Župnici bi trebali u župnom ekonomskom vijeću vidjeti pomoćnike, a ne kontrolore, iako su kontrolori nekada potrebni, posebno kada su u pitanju vremenita dobra. Naš narod kaže: "Čist račun, duga ljubav."

56 Citiramo cijeli kan. 537: "Neka svaka župa ima ekonomsko vijeće koje se, osim prema općem pravu, ravna i prema odredbama izdanim od dijecezanskog biskupa i u kojemu neka vjernici, odabrani prema tim odredbama, pomažu župniku u upravljanju župnim dobrima, uz obdržavanje propisa kan. 532." Usp. L. Chiappetta, *Il manuale del parroco. Commento giuridico-pastorale*, Ed. Dehoniane-Roma, 1997., str. 110-112. Ovdje je prihvaćeno načelo da svaka pravna osoba ima ekonomsko vijeće. Župa je pravna osoba i kao takva mora imati župno ekonomsko vijeće. Župno ekonomsko vijeće se ravna prema odredbama dijecezanskoga biskupa. Te su odredbe sadržane u posebnim "Statutima župnog ekonomskog vijeća" u pojedinim (nad)biskupijama. Statuti župnog ekonomskog vijeća su obvezatni za župnika i za sve članove a oni "pred župnikom i župnom zajednicom za vrijeme nedjeljne mise polažu prisegu o vjernom vršenju službe" (Statuti, čl. 5).

57 Usp. "Odredbe za provedbu financijskog sustava u Splitskoj metropoliji". U tim je odredbama nabrojeno što ulazi u župnu blagajnu. Odredbe su obvezatne samo za *Splitsku metropoliju*. Na kraju "odredaba" izričito piše: "Ove odredbe za provedbu financijskog sustava u Splitskoj metropoliji stupaju na snagu 1. siječnja 2001. Isplata počinje 1. travnja 2001. (retroaktivno od 1. siječnja), poslije uvida u župne blagajničke dnevničke i školske platne liste, koje će provesti Nadbiskupijska ustanova za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika. Ovaj će se financijski sustav usavršavati tijekom svoje primjene. Biskupi Splitske metropolije."

crkveni službenici. II. vat. sabor u PO, br. 21, izričito je odredio: "Poželjno je da se osim toga po mogućnosti u pojedinim biskupijama ili pokrajinama osnuje zajednička blagajna iz koje bi biskupi mogli podmirivati ostale obveze prema osobama koje su u crkvenoj službi i zadovoljavati različite potrebe biskupije (...). I ovaj zajednički imetak trebaju prvenstveno sačinjavati prihodi koji potječu od doprinosa vjernika, ali i iz drugih izvora koje treba pravno odrediti."

Kad se radi o vremenitim dobrima, Crkva također prihvaća i upućuje na opsluživanje građanskog zakonodavstva, posebno kada se radi o ugovorima⁵⁸ o osiguranju, pravu vlasništva, milostinji, carini itd. U kan. 22. čitamo: "Građanski zakoni, na koje upućuje crkveno pravo, neka se u kanonskom pravu obdržavaju s jednakim učincima, ako nisu protivni božanskom pravu i ako se kanonskim pravom ne određuje što drugo."⁵⁹ Takav stav Crkve potiče upravitelje crkvenih dobara da se upoznaju i s propisima građanskog prava. Veoma je razborito *savjetovati* se sa *stručnjacima* iz materije imovinskoga prava (kanonisti ili civilisti), te uzeti stručnjake u ekonomsko vijeće. Crkveni zakonodavac je u *Općem Zakoniku* mogao donijeti samo opće propise o upravljanju vremenitim dobrima za cijeli svijet. Držeći se *načela subsidijarnosti*, mnoge je stvari prepustio crkvenom partikularnom i građanskom pravu onoga mjesta gdje određena pravna osoba djeluje. Upravitelj ne smije zanemariti običaje, posebno one stogodišnje ili od pamtivijeka jer su oni kao zakoni; ako ih zakonodavac nije odbacio, njih prihvaća i građansko zakonodavstvo.

U Zakoniku iz 1983. prihvaćeno je staro crkveno načelo, koje je bilo i u Zakoniku iz 1917. godine da upravitelj upravlja crkvenim dobrima "brižljivošću dobra domaćina".⁶⁰ "Dobar domaćin" će

---

⁵⁸ ZKIC, kan. 1030; kan. 1031-1042.

⁵⁹ Crkveni zakoni upućuju na građanske zakone u dosta slučajeva: o zastari kan. 197-199; 1284, § 2, br. 2-3; ugovaranje radova kan. 1286, § 1; nagodba, sporazum i izabrani sud kan. 1714, 1714 § 1-2. Građanski propisi pojedine države posebno uređuju različite uvjete za crkvene pravne osobe, različito čisto građanskih pravnih osoba, npr. usp. o uvjetima i pristupu plaćanja povoljnije carine pri uvozu robe koja se *besplatno prima iz inozemstva* (usp. *Vjesnik biskupija splitske metropolije X/2000*, br. 3 (40), str. 121, o porezu na dodatnu vrijednost usp. str. 122-123.

⁶⁰ I. Rogić, *Osobno pravo Katoličke crkve*, Đakovo, 1958., str. 269: "Župnik je po svojoj službi od Crkve postavljen upravitelj crkvene imovine onih crkvenih moralnih osoba, koje su povjerene njegovoj skrbi. U poslovima upravljanja crkvenom imovinom on je obvezan svim propisima općeg i partikularnog prava, koji se odnose na tu upravu. Njegova je dužnost, da crkvenim dobrima upravlja brižljivošću dobra domaćina (c. 1523) da ona ne propadnu ili bilo kakvu štetu pretrpe, a prihodi iz tih dobara da budu privedeni onoj svrsi, kojoj su po pravu

najprije, neizostavno upoznati pravni odnos *moje-tuđe*. Bilo koji upravitelj crkvenih dobara najprije treba biti *pravno siguran* u opseg vlasništva nad dobrima pravne osobe kojom zakonito upravlja. U tom smislu treba *imati* i *čuvati dokaznice* i *druge dokumente* o posjedovanju dobara (posjedovni list, katastar, doznake, bankovne isprave, darovnice, oporuke *mortis causa*, *sudske presude* itd.). Kan. 1284, § 2, br. 9 posebno naglašava čuvanje isprava i dokaznica na kojima se temelji pravo Crkve ili ustanove na dobra u propisno sređenom, odgovarajućem i prikladnom arhivu. U kan. 535, § 4. propisano je: "Neka u svakoj župi bude pismohrana ili arhiv, u kojemu neka se čuvaju župne knjige zajedno s biskupskim poslanicama i drugim ispravama koje treba da se čuvaju radi potrebe i koristi; (...) župnik neka pazi da to ne dođe u ruke nepozvanima." U § 5, kan. 535, propisano je: "Neka se brižljivo čuvaju starije župne knjige, prema propisima krajevnoga prava." Zato je arhiv (arhivium, tabullarium, chartaceum) od neprocjenjive praktične i povijesne važnosti; u njemu se krije neprocjenjeno blago.

Npr. na župi, odnosno u župnoj kući, ako je ikako moguće, arhiv treba smjestiti u prostoriju dobro zaštićenu od požara, vlage i moljaca. Ako se arhiv čuva u župnom uredu, onda treba biti smješten u posebnom ormaru, po mogućnosti od nezapaljivog materijala odnosno u arhivskim sigurnosnim ormarima. Arhiv treba biti zaključan.

U arhivu, uz župne knjige treba čuvati također i povelje, listine, ugovore, uknjižbe, zemljovide, crteže, isprave, imovinske papire, imovnike, zakladne listine, razne dokumente, pravna rješenja, kopije i sve moguće spise o upravljanju dobrima župe. Arhiv treba imati popis svih dokumenata: izvorni primjerak dokumenata čuva se u *arhivu kurije*, a drugi u *arhivu pravne osobe*, u našem slučaju u župnom arhivu. U *popisu* ili *indexu* arhiva treba upisati: redni broj, fond, vrijeme nastanka spisa, kratki sadržaj, oznaku, broj stranice, vjerodostojnost (original ili kopija), mjesto gdje se nalazi: u kojem ormaru, fasciklu, polici.

Upravitelji ne smiju dozvoliti iznošenje arhivarija ili posuđivanje dokumenata iz arhiva; ne smiju se puštati nepoznate osobe u arhiv bez prisutnosti upravitelja. Arhivske se dokumente ne smije otuđivati i zamjenjivati, reproducirati, a uz određene uvijete se mogu objavljivati tek nakon pravno određenoga roka od događaja (70 ili 60

---

namijenjeni." Usp. A. Crnica, *Priručnik kanonskoga prava katoličke crkve*, Tisak štamparije "Vjesnik", Zagreb, 1945., str. 287-288.

godina);⁶¹ upravitelji trebaju poštivati crkvene i građanske propise o arhivima, posebno partikularno pravo⁶². Aljkavi upravitelj u pogledu čuvanja isprava i dokaznica može biti čak i kažnjen. Dijecezanski biskup ili njegov delegat moraju za vrijeme kanonskog pohoda pregledati i arhiv pravne osobe.

7. Proračun

Can. 1284. § 3. Provisiones accepti et expensi, ut ab administratoribus quotannis componantur, enixe commendatur; iuri autem particulari relinquitur eas praecipere et pressius determinare modos quibus exhibendae sint.

Kan. 1284, § 3. Veoma se preporučuje da upravitelji svake godine sastave predračun primitaka i izdataka; ali, prepušta se krajevnom pravu da to naredi i da točnije odredi načine na koje treba da se sastavi predračun

Zakonik iz 1983. u § 3. kan. 1284. donosi posve novi propis u odnosu na dosadašnje crkveno zakonodavstvo. Zakonik iz 1983. *proračun* (predračun) je "veoma preporučio" (*enixe commendatur*).⁶³ Pojedinstvi o proračunu treba odrediti crkveno partikularno pravo.⁶⁴ Proračun sastavlja neposredni upravitelj uz

---

61 Ž. Bezić, *Pastoralna služba (Katolička pastoralka)*, sv. III., II. prerađeno izdanje, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1985, str. 64. O ovom problemu usp. V. Kapitanović, *Arhivistika u službi župne pastorizacije (Prilog rješavanju problema klasifikacije župnih arhiva)*, u: Služba Božja XIV (1974), 1, str. 54-59.

62 Usp. *Norme za fotomehaničko reproduciranje dokumenata iz crkvenih arhiva* u: Nova et Vetera, XXIX (1979), 2. Dokumenti br. 5 (posebni otisak) str. 362-363; *Uredba o Crkvenim arhivima BKJ*, u: Nova et Vetera XXIX (1979), 1, Dokumenti br. 4 (posebni otisak), str. 283-289.

63 U hrvatskom se jeziku više upotrebljava riječ *proračun*, nego *predračun* kako je u Zakoniku iz 1983. prevedeno. Zato ovdje govorimo o proračunu. Zakonodavac je upotrebio riječ "enixe", prevedeno je na hrvatski s "veoma". Riječ "enixe" može na hrvatskom značiti također i "s velikim nastojanjem, silno, postojano, zdušno". Iako se ovdje radi o jakoj preporuci, ipak ovo ne smije ostati u domeni preporuke, nego predlažemo da bude naredba partikularnoga prava i da se potanko opiše način pravljenja proračuna. Proračun je od najveće važnosti za gospodarsko djelovanje bilo koje pravne osobe.

64 *Statut*, u čl. 11. propisuje:

- "pomažu župniku (župno ekonomsko vijeće m. op.) u programiranju svih važnijih gospodarskih pitanja župe;
- pomažu župniku u izradi župnog proračuna i obračuna za svaku godinu;
- planiraju predvidive zadatke za redovite djelatnosti i način njihova pokrivanja;

pomoć ekonomskog vijeća određene pravne osobe, u našem slučaju župnog ekonomskog vijeća, na temelju *redovitih primitaka* i *predviđenih izdataka* koji se slijevaju u *jedinstvenu blagajnu* (ili fond) određene pravne osobe ili se troše za svrhe pravne osobe, ili se pak daruju posebno siromasima, odnosno u karitativne svrhe. Proračun se planira po vrstama *primitaka* (stavke) i po vrstama *izdataka* (stavke). Pojedinačno se treba upisati svaki očekivani primitak i izdatak za tekuću godinu. Npr. primici od vjernika, blagoslov kuća, kamata, od zemljišta, od zgrada, od najma (zakupa) drugih fizičkih osoba.

U građanskom zakonodavstvu proračun je temeljni dokument prema kojemu se planira što će se raditi kroz godinu dana ili određeni vremenski period.⁶⁵ Ako se za stavke iz proračuna manje potroši nego je planirano za tekuću godinu ili određeni vremenski period, onda se višak primitaka može prenijeti u proračun za sljedeću godinu ili povratiti darovatelju. Ako se, pak, u tijeku godine utvrdi da su ostvareni viši primitci od planiranih izdataka, višak primitaka se može, uz dopuštenje ekonomskog vijeća ako se radi o redovitoj upravi ili mjesnog ordinarija, ako se radi o izvanrednoj upravi, upotrijebiti za druge izdatke koji nisu bili planirani proračunom, ali se tada radi izmjena *rebalansa* za tekuću godinu. Pri sastavljanju proračuna treba biti veoma *realan* i *razborit*.⁶⁶ Proračun

---

- planiraju izvanredne radove ili investicije i traže dozvolu mjesnog Ordinarija u svim stavkama koje nadilaze redovitu upravu; (...).

Čl. 20. Obračunska godina župe započinje 1. siječnja, a završava 31. prosinca. O svim prihodima i rashodima župe vodi se Blagajnički dnevnik.

Čl. 21. Na početku svake godine članovi ŽEV-a prave Proračun predviđenih primitaka i izdataka, a na kraju svake godine završni račun župe."

⁶⁵ Npr. o potrebi proračuna za crkvene ustanove usp. *Vjesnik dakovačke i srijemske biskupije*, 6/1998, str. 399. Posebno je proračun važan za radove na crkvenim objektima. Npr. A. Jurić, ondašnji nadbiskup splitski, traži 10. travnja 2000. godine, prot. br. 181/2000: "1. projekt, 2. predračun za izvršenje projekta, 3. suglasnost civilnih vlasti, ako je potrebna, 4. navesti izvore novčanih sredstava za taj posao" (*Vjesnik biskupija Splitske metropolije*, X/2000, br. 3 (40), str. 12.

⁶⁶ Proračun je praktične naravi, za njegovo donošenje i upravitelj (župnik) i ekonomsko vijeće trebaju imati kršćansku krepost razboritosti koja računa sa starim i novim, tu treba i razum i vjera koji će pomoći pri odabiru sredstava koji vode cilju. U kršćanstvu cilj ne opravdava sredstvo; zato upravitelji i vijećnici trebaju imati ljubavi prema pravnoj osobi (župi), te proračun donositi u službi dobra župne zajednice i šire. Za razborito donošenje proračuna za bilo koju pravnu osobu, u našem slučaju za župu, treba informirati sve članove o potrebama i mogućnostima stavaka iz proračuna. Nakon toga ići k onome "što bi trebalo biti", a za takvo nešto treba i vjera, razum i volja; ne raditi proračun prema interesu pojedinaca, nego prema razboritim mogućnostima župe, u službi dobra svih župljana, mjesne Crkve i opće Crkve. Načelo bi trebalo biti: krepost je razboritosti "budno oko ljubavi" prema svima u "određenoj zajednici vjernika" -

je velika pomoć neposrednom upravitelju. Teško je uopće išta važnije planirati bez dobro sastavljenoga proračuna, posebno kada je napušten nadarbinski sustav uzdržavanja crkvenih pravnih osoba i zaposlenih u crkvenim ustanovama.

8. Darovi od pokretnih dobara

Can. 1285. Intra limites dumtaxat ordinariae admionstrationis fas est administratoribus de bonis mobilibus, quae ad patrimonium stabile non pertinent, donationes ad fines pietatis aut christianae caritatis facere.

Kan.1285. Samo u granicama redovitog upravljanja dopušteno je upraviteljima od pokretnih dobara, koja ne pripadaju osnovnoj imovini, davati darove u svrhe pobožnosti ili kršćanske dobrotvornosti.

Sve crkvene pravne osobe "usmjerene su prema svrsi sukladnoj poslanju Crkve, koja nadilazi svrhu pojedinaca" (kan. 114, § 1). Svrhe su: a) djela pobožnosti, b) apostolat, c) duhovna i vremenita dobrotvornost (kan. 114, § 2). Prema kan. 1254, § 2, svrhe su vremenitih crkvenih dobara, i "vršenje djela apostolata i dobrotvornosti (*caritatis*), napose prema siromasima (*praesertim erga egenos, exercenda*). Kada Crkva ne bi vršila djela dobrotvornosti, odnosno kada ne bi karitativno djelovala, darivala *pietatis causa* ili *caritatis causa*, onda bi iznevjerila svoje poslanje. Kristova je Crkva od samog početka imala osjećaj prema onima koji su na rubu društva, posebno prema siromasima. Crkva je svoja dobra dijelila na četiri dijela: za biskupa, kler, crkve (građevine) i siromahe.

Od početka Crkve posebno su se đakoni starali oko vremenitih dobara; vršili su đakonsku službu u biskupovo ime. Đakoni su prvi ekonomski određene kršćanske zajednice. Kalcedonski sabor osuđuje neke biskupe koji su dobrima upravljali bez ekonomaa.⁶⁷ Zato i današnje crkveno zakonodavstvo propisuje da svaka pravna osoba mora imati ekonomsko vijeće i neposrednog upravitelja ili ekonomaa koji treba poslovati u skladu s propisima prava.

župi, za koju se donosi proračun. O kreposti razboritosti više: usp. M. Perković, *Zašto danas govoriti o krepostima, napose o kreposti razboritosti?*, u: *Vrhbosnensia*, I/1997, br. 2, str. 195-216.

⁶⁷ I. Rogić, *Imovinsko pravo*, str. 1.

Prema kan. 1285,⁶⁸ neposredni upravitelj crkvenih dobara: a) može u granicama redovitog upravljanja darivati "u svrhe pobožnosti ili kršćanske dobrotvornosti" od prihoda, b) ne od onih dobara koja pripadaju *osnovnoj imovini (patrimonium stabile)*.

Za redovito poslovanje, odnosno darivanje ne treba dopuštenje od strane izvanrednoga upravitelja. Ako bi redoviti upravitelj iz prevelike revnosti pokušao darivati potrebnijima od osnovne imovine onda bi radio protupravno i za takvo nešto bi kazneno odgovarao već prema težini prekršaja zakona. Kršćanska ljubav treba krasiti "određenu zajednicu vjernika"- župu, ali je nerazborito neka dobra darovati potrebnijima. U potrebe župe spada i njeno karitativno djelovanje, ali darivanje i pomoć potrebnima ima svoje granice. Radi toga Zakonik iz 1983. kaže da darivanje iz *osnovne imovine* nije dozvoljeno bez dopuštenja mjesnog ordinarija. Takva zakonska odredba je u svrhu zaštite osnovne imovine. Zakonodavcu je poznato da uvijek ima potrebnijih, siromaha, ali je isto tako jasno da se prema njima treba razborito ponašati, te da se prema njima treba pokazati na djelu, dijeleći dobra potrebnijima (usp. Mt 5, 16; Dj 2, 45), također i preko darivanja vremenitih dobara. Kod darivanja dobara župna zajednica očituje živu vjeru na djelu, koja se očituje u župnom zajedništvu i dobrotvornosti.⁶⁹ Darivanjem župna zajednica pokazuje ispravnu vjeru, te se pokazuje živom zajednicom Kristovih vjernika i tako svjedoči da Krist živi u svojoj Crkvi. Sv. Jakov piše: "Jer kao što je tijelo bez duha mrtvo, tako je i vjera bez djela mrtva"(Jk 2, 26).

Ovdje je vrijedno zapaziti da se kod otuđenja bilo koje i bilo kakve župne imovine treba držati Općeg kanonskog prava i partikularnog prava, te odluka mjesnog ordinarija.⁷⁰

9. Brižljivo obdržavanje građanskih zakona i crkvenih socijalnih načela

Can. 1286. *Administratores bonorum:*

⁶⁸ Usp. ZKIC, kan. 1029: "Neka upravitelj crkvenih dobara od pokretnih dobara koja ne pripadaju stalnoj imovini ne daje darove, izvan umjerenih prema zakonitom običaju, osim zbog pravedna razloga pobožnosti ili dobrotvornosti."

⁶⁹ M. Vidović, *Župno zajedništvo i dobrotvornost*, u: Vjesnik nadbiskupije splitsko-makarske, 1/2002, str. 33: "Dobrotvornost djeluje na razini organskog jedinstva župne zajednice, osnažuje župni organizam, liječi i pridiže klonule udove, omogućuje im da i oni zažive punom životnošću i da doprinesu snazi i vjerodostojnom i uvjerljivom nastupu čitavog organizma."

⁷⁰ Usp. *Sinoda*, str. 302, br. 662, g.

1. in operum locatione leges etiam civiles, quae ad laborem et vitam socialem attinent, adamussim servant, iuxta principia ab Ecclesia tradita;

2. iis, qui operam ex conducto praestant, iustam et honestam mercedem tribuant, ita ut iidem suis et suorum necessitatibus convenienter providere valeant.

Kan.1286. Upravitelji dobara:

1. neka pri ugovaranju radova brižljivo obdržavaju i građanske zakone koji se odnose na rad i socijalni život, prema baštinjenim načelima Crkve;

2. neka daju pravednu i poštenu plaću onima koji obavljaju ugovoreni posao, tako da oni mogu primjereno udovoljavati potrebama i svojim i svojih obitelji.

Kan. 1286.⁷¹ naglasio je da upravitelji dok *ugovraju* radove: a) trebaju *brižljivo* obdržavati *građanske* zakone koji se odnose na *rad* i *socijalni život*; b) trebaju se držati baštinjenih načela Crkve o *socijalnom životu*, c) radnicima prema ugovoru dati "pravednu i poštenu plaću", d) da radnici od plaće mogu "primjereno udovoljiti svojim potrebama i potrebama svojih obitelji". U latinskom stoji "ita iidem suis et suorum necessitatibus convenienter providere valet". Ovo "et suorum" hrvatski je prevodilac preveo "i svojih obitelji".⁷² Time je ograničio druge koji dolaze pod pojam "i svojih". Obitelji zasigurno dolaze pod izraz "i svojim", ali ne iscrpljuju pojam obitelji, obitelj može značiti i svi oni koji obitavaju zajedno (samostanska obitelj m. op.).

Prvotni je izvor kan. 1286. Zakonika iz 1983. u kan. 1524.⁷³ Zakonika iz 1917. godine. Kan. 1286, br. 1 naglasio je također i "baštinjena načela Crkve" o socijalnim pitanjima.

⁷¹ Usp. ZKIC, kan. 1030.

⁷² Npr. *latinski*: "suis et suorum", iz kan. 1286. Zakonika iz 1983. *hrvatski* je prevodilac preveo sa "svojim i svojih obitelji". Hrvatskom prijevodu najbliži je *talijanski* prijevod: "alle necessità proprie e dei loro familiari". Drugi uspoređeni jezici ne govore o "obitelji", npr. *njemački* "für ihre und ihrer Angehörigen"; *francuski* "à leur besoins et à ceux des leurs"; *engleski* "for their needs and those of their dependents"; *španjolski* "los necesidades personales y de los suyos"; *slovenski* "za svoje in svojih domačih potrebe".

⁷³ A. Crnica, *Priručnik kanonskoga prava*, str. 288: "Svi, a posebno klerici, redovnici i upravitelji crkvenih dobara, kad *naimaju radnike za rad*, moraju im dati pristojnu i pravednu plaću; brinuti se, da u *zgodno vrijeme* obavljaju djela pobožnosti. Nipošto ih ne smiju odvracati od brige za kuću i nastojanja oko štedljivosti, niti im nametati više posla, nego njihove sile podnose, niti kakav posao, koji nije u skladu s njihovim godinama i spolom (k. 1524)."

Područna i osobna župa je dio partikularne Crkve (kan. 515, § 1, 518), za koju pastoralnu brigu dijecezanski biskup povjerava župniku. Župnik djeluje na župi pod vlašću dijecezanskoga biskupa (kan. 515. § 1). Upravo radi načela subsidijarnosti, propise za upravljanje vremenitim dobrima Crkve, donose: Biskupske konferencije, metropolije i biskupije (kan. 1264 i 1275), redovničke zajednice (kan. 634-635, 638, 668). Također, primjenom načela subsidijarnosti Crkva prihvaća i građanske zakone pojedinog kraja. Jednom riječju zakoni o upravljanju vremenitim dobrima crkvenih pravnih osoba zavise o kraju gdje koja pravna osoba djeluje ili za koje je područje osnovana. Upravitelj crkvenih dobara treba imati *razboritosti* kako bi razborito upravljao vremenitim dobrima. O tome govore mnogi kanoni: npr. kan. 638, 1262, 1277, 1279, 1280, 1281, 1288, 1289, 1292.

Upravitelj treba paziti da u ugovorima o radu obdržava i *crkvene i građanske zakone*, te da bude razborit pri ugovaranju. Bilo bi nerazborito sklapati ugovor o radu i otvarati radna mjesta koja se ne bi mogla financijski pokriti iz prihoda pravne osobe, npr. otuđivati crkvena dobra kako bi se postigla "pravedna plaća", jer kan. 1377. propisuje: "Tko otuđi crkvena dobra bez propisanog dopuštenja neka se kazni pravednom kaznom."⁷⁴

Uz izvore iz kan. 1254. Zakonika iz 1917., zakonodavac je za kan. 1286. posebno imao izvore iz crkvenih dokumenata prije II. vatikanskog sabora⁷⁵ i one iz II. vatikanskog sabora⁷⁶. Nakon Koncila posebno se zauzima za socijalnu pravdu papa Ivan Pavao II.⁷⁷

⁷⁴ Izvor kan. 1377. Zakonika iz 1983. jest u kan. 2347 Zakonika iz 1917; vidi: A. Crnica, *Priručnik kanonskoga prava*, str. 407-408: "Nezakonito otuđivanje Crkvenih dobara. - Uz nevaljanost čina i obvezu, koja se ima tražiti pa i zavezom, da se vrate crkvena dobra nezakonito stečena i naknadi nanesena šteta, onaj koji se usudi otuđiti crkvena dobra ili njihovu otuđivanju dati privolu protiv propisa ... ako se radi o stvari, koje vrijednost ne prelazi hiljadu lira, ima ga nadležni crkveni poglavar kazniti primjerenim kaznama; 2) ako se radi o stvari, koje vrijednost prelazi hiljadu lira, zaštitnik ima biti lišen prava zaštitništva, upravitelj upraviteljske službe, redovnički poglavar ili nadstojnik vlastite službe i sposobnosti za ostale službe, osim drugih primjerenih kazna, kojima će ih poglavar kazniti; biskup pak i drugi klerici, koji imaju u Crkvi službu, nadarje, dostojanstvo, zanimanje, imadu naplatiti dvostruko u korist oštećene crkve ili nabožne ustanove; ostali klerici moraju biti kažnjeni obustavom za vrijeme, koje će odrediti biskup".

⁷⁵ Usp. Pio XI. *Enciklika Quadragesimo anno*, 15. svibnja 1931 [AAS 23(1831) 200-201]; Pio XI, *Enciklika Divini Redemptoris* [AAS 29(1937) str. 92]; Pio XII. *Radtoporuka za Božić* 1942 [AAS 35 (1943), str. 20]; Pio XII., *Govor*, 13. srpnja 1943 [AAS 35 (1943), str. 172]; Ivan XXII. *Enciklika Mater et magistra* [AAS 53(1961), str. 419].

Crkva posebno naglašava brigu za ugovorom zaposlene radnike i njihove domaće potrebe, što u prvom redu podrazumijeva obitelj. Crkva našega vremena posebno je osjetljiva na dostojanstvo ljudske osobe, posebno na dostojanstvo i pravo siromaha, te se uvijek protivi bilo kakvom izrabljivanju čovjeka. Upravitelji trebaju *radne ugovore* s radnicima sklapati uvijek u skladu s građanskim zakonima, imajući uvijek u vidu katolički socijalni nauk. U crkvenim ustanovama treba zaštititi radnika i poštivati ljudsko dostojanstvo. Svaki je čovjek dijete Božje i upravitelj ili poslodavčev brat. Neka se upravitelji ponašaju prema radnicima kako bi se u njihovu slučaju ponašao sam Gospodin Isus Krist, "Otkupitelj čovjeka".

10. Podnošenje računa mjesnom ordinariju

Can.1287. §1. Reprobata contraria consuetudine, administratores tam clerici quam laici quorumvis bonorum ecclesiasticorum, quae ab Episcopi dioecesani potestate regiminis non sint legitime subducta, singulis annis officio tenentur rationes Ordinario loci exhibendi, qui eas consilio a rebus oeconomicis examinandas.

Kan. 1287, § 1. Odbacivši protivni običaj, upravitelji svih crkvenih dobara, bilo klerici bilo laici, koja nisu zakonito izuzeta od vlasti upravljanja dijecezanskog biskupa, dužni su svake godine podnijeti račune mjesnom ordinariju koji neka ih preda na ispitivanje ekonomskom vijeću.

---

76 AA 22: "Pastiri Crkve trebaju rado i sa zahvalnošću prihvatiti te laike, brinuti se da njihov položaj, koliko je najviše moguće, odgovara zahtjevima pravednosti, jednakosti i ljubavi, naročito što se tiče izvora uzdržavanja njih i njihovih obitelji, brinući se ujedno i za njihovu neophodnu naobrazbu, duhovnu podršku i poticanje." U GS, 67 čitamo: "(...) Čovjek svojim radom redovito uzdržava život i svoj i svojih, povezuje se sa svojom braćom i služi im, može iskazivati autentičnu ljubav i dati svoj prilog dovršenju Božjeg stvaranja".

77 Usp. Ivan Pavao II. *Enciklika Sollicitudo rei socialis*, br. 41, 30 prosinca 1987. Prijevod na hrvatski jezik najvažnijih crkvenih dokumenata koji posebno rade o socijalnom nauku Crkve u zadnjih 100. godina uredio je Marijan Valković u: *Sto godina Katoličkoga socijalnoga nauka*. Uredio i uvod napisao Marijan Valković, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1981. Na početku *uvoda*, str. V. Valković piše: "Kršćanska se vjera ne može shvatiti u punini bez socijalne komponente.". Usp. još. enciklike pape Ivana Pavla II.: *Laborem exercens*, 14. rujna 1981. i "Centesimus annus", 1. svibnja 1991. O plaćama usp. K. Karačević, *Pravedne plaće i pravedne cijene*, u: Bogoslovska Smotra LIX (1989), 3-4, str. 411-416. O kršćanskom stavu o socijalnim pitanjima, usp. F. Topić, *Odgovornost kršćana u svijetu. Socijalni angažman vjernika prema kršćanstvu*, u: *Vrhbosnensia IV* (2000), 1, str. 57-68.

I kan. 1287, § 1.⁷⁸ Zakonika iz 1983. sličan je kan. 1525, § 1 Zakonika iz 1917. Drugi je važni izvor za naš kanon pojašnjenje (*declaratio*) *Svete kongregacije za redovnike i sujetovne ustanove* od 30. rujna 1972. godine. I klerici i laici koji upravljaju crkvenim dobrima dužni su svake godine polagati račune upravljanja mjesnom ordinariju⁷⁹, osim ako su zakonito *izuzeti* ispod vlasti dijecezanskog biskupa. Zakonito je izuzeta ona pravna osoba nad kojom nije nadležan dijecezanski biskup. To su npr. pravne osobe: redovnička kuća, redovnička provincija, Red ili pravne osobe za koje upravitelje vremenitih dobara imenuje mjerodavni redovnički poglavar bez sudjelovanja dijecezanskoga biskupa.

Imovnik je preduvjet za pravilno računovodstvo. Svi upravitelji crkvenih dobara trebaju upoznati *pravila računovodstva*. Posebno je važno znati temeljna načela računovodstva građanskog zakonodavstva. Računovodstvo se vrši na temelju blagajničkog dnevnika, imovnika i drugih knjiga koje su propisane za pojedino područje Katoličke crkve. Bez ispravnog vođenja imovnika i blagajničkog dnevnika nije moguće određeno išta reći o imovini pojedine pravne osobe. Kako uopće napraviti račune bez procjene, bez amortizacije? Zato, upravitelj treba poznavati: a) početnu bilancu koja započinje ili danom primanja službe ili od početka svake građanske *financijske godine*; b) kronološko vođenje blagajničkog dnevnika kroz godinu; c) zaključnu bilancu koja je sastavljena danom predaje službe ili na svršetku godine; d) registar s rezultatima gospodarenja na temelju zaključne bilance.

Prema kan. 535: "Svaka župa neka ima ... blagajnički dnevnik, imovnik pokretnina i nekretnina,... knjigu misnih zaklada, i druge knjige koje propiše dijecezanski biskup." Na temelju tih knjiga župnik podnosi račune mjesnom ordinariju.⁸⁰

⁷⁸ Usp. ZKIC, kan. 1031.

⁷⁹ *Statut*, čl. 22: "Župnik je dužan dostaviti Nadbiskupskom ordinarijatu završni račun župe potpisan od župnika i članova ŽEV-a najkasnije do 31. siječnja sljedeće godine." Usp. *Sinoda*, str. 301, br. 657: "Svake će se godine dostavljati Nadbiskupskom ordinarijatu na pregled i odobrenje računi protekle godine. Za to je potrebno, uz popratni dopis, dostaviti sljedeće dokumente: prijepis blagajničkog dnevnika i sve priznanice. Prijepis blagajničkog dnevnika potpisat će upravitelj i ekonomsko vijeće. Poslije pregleda i odobrenja računa Ordinarijat će odnosnoj ustanovi povratiti sve priznanice."

⁸⁰ Za područje Hrvatske biskupske konferencije 12. listopada 1994 usvojene su norme o župnim knjigama. Usp. *Službene vijesti Hrvatske biskupske konferencije*, Zagreb, 21. prosinca 1994, br. 1 (2), 1994. Usp. Hrvatska biskupska konferencija, *Pravilnik o crkvenim maticama i drugim uredskim knjigama*, Glas koncila, Zagreb, 2002., str. 13-14.

Biskupi Splitske metropolije, na temelju odredaba Hrvatske biskupske konferencije, donijeli su "Odredbe za provedbu financijskog sustava u splitskoj metropoliji". Posebno naglašavamo tiskani formular "Financijski izvještaj (kan. 1287, § 1)" koji župnik treba svake godine vjerno popuniti, te ga potpisati svi članovi župnog ekonomskog vijeća i župnik, te staviti žig određene župe. Nakon što "Izvještaj" ispita Biskupijsko ekonomsko vijeće, upišu se "Napomene Ordinarija", U....., ... , ... godine. Žig ordinarijata i potpis ordinarija.⁸¹

Prema kan. 537. Zakonika iz 1983., župno ekonomsko vijeće nipošto nije dio Župnog pastoralnoga vijeće ili "posebna sekcija za ekonomske poslove župe," kako kaže prof. Bezić.⁸² Logikom same stvari, svaka župa kao javna pravna osoba, *logički* i *pravno*, neka ima župno ekonomsko vijeće. Nama je jasna odredba kan. 537, "neka svaka župa ima ekonomsko vijeće... u kojemu neka vjernici, odabrani ... pomažu župniku u upravljanju župnim dobrima, uz obdržavanje propisa kan. 532." Župno ekonomsko vijeće mora imati svaka župa, a župno pastoralno vijeće se osniva "ako je prikladno", prema sudu dijecezanskog biskupa, pošto se posavjetuje s prezbiterkim vijećem (kan. 536, § 1), te se ravna prema odredbama koje donese dijecezanski biskup (kan. 536, § 2). Kako bi učinili da župa jedinstvenije djeluje nije na odmet ideja da nekoliko članova Župnog pastoralnog vijeća budu u isto vrijeme i članovi Župnog ekonomskog vijeća, ali ne bi smjeli prijeći jednu trećinu sveukupnog članstva u župnom ekonomskom vijeću.

Naglašavamo da su prilozi za misna slavlja na župi pod nadzorom mjesnog ordinarija (kan. 956. i 958), a prilozi za misna slavlja koja prime izuzeti su od vlasti dijecezanskoga biskupa i pod nadzorom su njihova osobnog ordinarija. Prema kan. 958, § 2: "Ordinarij je

---

81 Usp. Posebni formular na 4 stranice "Financijski izvještaj (kan. 1287, § 1)", u: Nadbiskupski ordinarijat Splitsko-makarske nadbiskupije.

82 Ž. Bezić, *Suvremena župa*, Služba Božja, Makarska, 1987., str. 132. O župnom ekonomskom vijeću, prema Zakoniku iz 1983., usp. V. De Paolis, *Il consiglio parrocchiale per gli affari economici e i beni patrimoniali della parrocchia*, u: *La parrocchia*, Lib. ed. Vaticana, Città del Vaticano, 1997., str. 267-288; A. Borrás, *La parrocchia. Diritto canonico e prospettive pastorali*, Ed. Dehoniane Bologna, str. 1996, str. 215-238; S. Zec, *Župno pastoralno vijeće i župno ekonomsko vijeće u Zakoniku kanonskoga prava*, u: *Vjesnik đakovačke i srijemske biskupije*, V/1996, str. 271-274; *Odredbe za župna vijeća*, u: *Vijesnik đakovačke i Srijemske biskupije*, V/1996, str. 286-287.

obvezan svake godine pregledati te knjige osobno ili preko drugoga.”⁸³

11. Polaganje računa vjernicima

Can. 1287, § 2. de bonis, quae a fidelibus Ecclesiae offeruntur, administratores ratione fidelibus reddant iuxta normas iuris particulari statuendas.

Kan. 1287, § 2. Neka upravitelj, prema odredbama koje treba da se utvrde krajevnim pravom, polažu vjernicima račune o dobrima koja vjernici daruju Crkvi.

Crkva u kan. 1287, § 2. želi biti transparentna u pogledu "dobara koja vjernici daruju Crkvi" i protivi se svakoj eventualnoj zlorabi odnosno nepravilnom upravljanju "dobra koja vjernici daruju Crkvi". Osjećaj crkvenosti se očituje i kod darivanja vjernika. Vjernici darovima iskazuju svoj religiozni i eklezijalni osjećaj. Vjernici su od početka Crkve davali svoje doprinose posebno za uzdržavanje crkvenih službenika. Kod sv. Luke čitamo: "Ta vrijedan je radnik plaće svoje" (Lk 10, 7). U tom smislu sv. Pavao piše mladom biskupu Timoteju (1 Tim 5, 18). Kršćanskoj zajednici u Korintu Apostol Pavao piše: "Ne znate li: koji obavljaju svetinje, od svetišta se hrane; i koji žrtveniku služe, sa žrtvenikom dijele? Tako je i Gospodin onima koji evanđelje navješćuju odredio od evanđelja živjeti" (1 Kor 9, 13-14). Vjernici su davali svoje priloge: za *biskupa, kler, crkve* i *siromahe*.

U *Djelima apostolskim* čitamo: "Svi koji prigriše vjeru bijahu združeni i sve im bijaše zajedničko. Sva bi imanja i dobra prodali porazdijelili svima kako bi tko trebao" (Dj 2, 44-45). Kaže se: "sve im bijaše zajedničko" (Dj 2, 44). Vjernici svojim davanjima, kao što su to *prilog* (stips) ili *milostinja* (eleemosyna) dokazuju svoj osjećaj crkvenosti i time pomažu potrebama, odnosno svrhama Crkve. Vjernici, članovi župne zajednice, dužni su doprinositi i za potrebe Crkve. "Crkva ima prirodno pravo zahtijevati od vjernika ono što joj je potrebno za vlastite svrhe" (kan. 1260). Prema kan. 222, § I: "Vjernici su obvezni pomagati Crkvi u njezinim potrebama da bi imala što je potrebno za bogoslužje, za djela apostolata i dobrotvornosti i za dolično uzdržavanje službenika." U § 2. kan. 222, čitamo: "Vjernici su također obvezni promicati društvenu pravdu i,

⁸³ Usp. N. Škalabrin, *Prilog za misno slavlje*, u: *Vjesnik đakovačke i Srijemske biskupije*, 1/2002, str. 28-33.

spominjući se Gospodnje zapovijedi, pomagati siromasima iz svojih prihoda.”⁸⁴

Kan. 1287, § 2. Zakonika iz 1983. ima izvor u kan. 1525, § 2. Zakonika iz 1917. *Krajevno pravo* treba propisati pojedinosti o polaganju računa vjernicima o dobrima koja oni daju Crkvi.⁸⁵ U duhu našega vremena crkveni zakonodavac traži *transparentnost* u upravljanju crkvenim dobrima. Posve je logično i pravično da oni koji nešto daruju mogu znati kako se je realizirao njihov dar. Volju darovatelja treba realizirati, a vjernike treba izvijestiti u koje su svrhe upotrijebljeni njihovi darovi. Upravitelji, posebno u našem slučaju župnici, trebaju uz pomoć župnog ekonomskog vijeća, naći neki zadovoljavajući način, kako će izvijestiti župnu zajednicu o poslovanju njezinim dobrima; tim će se izvršiti zakonska odredba, a vjernici će nakon izvještaja biti još darežljiviji.⁸⁶

12. Pokretanje i prihvaćanje parnice na građanskom sudu

Can. 1288. *Administratores litem nomine personae iuridicae publicae ne inchoent contestentur in foro civili, nisi licentiam scripto datam Ordinarii proprii obtinuerit.*

Kan. 1288. Neka upravitelji u ime javne pravne osobe ne pokreću niti prihvaćaju parnicu na građanskom sudu, osim ako su dobili pisano dopuštenje svojeg ordinarija.

---

⁸⁴ Usp. izvore iz II. vat. sabora za kan. 222, § 1-2: AA 8, 21; AG 36: PO 20, 21; DH 1, 6, 14; GS 26, 29, 42, 65, 69, 72, 75, 88. Budući da je II. vat. sabor i Zakonik iz 1983. napustio nadarbinski sustav, sada je posebno važna ustanova fond za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika u (nad)biskupji. Takva se ustanova treba temeljiti na načelima pravednosti i crkvenog zajedništva. O redovitom načinu financiranja Katoličke crkve i Načelima Drugog vatikanskog sabora o uzdržavanju klerika: usp. N. Eterović, *Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske*, str. 297-300, 315-320.

⁸⁵ *Statut*, čl. 23: “Na početku nove godine ŽEV podnosi župnoj zajednici izvješće o vremenitim dobrima župe i njihovu korištenju kroz prošlu godinu. Posebno izvještava o izvanrednim prikupljenim namjenskim sredstvima i njihovoj upotrebi, kao i o drugim pothvatima za povećanje vremenitih dobara župe.

Čl. 24: “ŽEV izvještava župnu zajednicu i o planiranim pothvatima u izgradnji i održavanju župnih objekata, kao i o izdacima za uzdržavanje svećenika i drugih crkvenih službenika.”

⁸⁶ N. Eterović, *Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske*, str. 320. piše: “Kao i u drugim zemljama, dobro obaviješteni vjernici o ekonomskoj djelatnosti Katoličke crkve bili bi svjesniji velikih potreba i izdataka za vjerske i karitativne svrhe te bi postajali sve darežljiviji.”

Kan. 1288.⁸⁷ Zakonika iz 1983. ima izvor u kan. 1526. Zakonika iz 1917.⁸⁸ U Zakoniku iz 1917. i *dekani* su mogli dati župniku dopuštenje, a u Zakoniku iz 1983. dopuštenje župniku da pokrene parnicu ili je prihvaća u ime župe na građanskom sudu može dati *samo njihov ordinarij* (vlastiti ordinarij), i to u *pisanoj formi*. Nije dovoljno dopuštenje dano samo usmeno. Je li dovoljno dopuštenje pred dvojicom svjedoka? Kan. 1288. o tome ne govori. Smatramo da bi i dopuštenje mjesnog ordinarija, *zapisnički* učinjeno pred dvojicom svjedoka, bilo valjano. Upraviteljima je zabranjeno i *prihvaćanje* i *pokretanje* parnice u ime javne pravne osobe bez pisanog dopuštenja njihova ordinarija.⁸⁹ Npr. ako je župnik redovnik, on je vlastiti pastir župe, ali on ima dva ordinarija (kan. 678). Kada je riječ o pokretanju građanske parnice na građanskom sudu ili prihvaćanju parnice redovnika dok je župnik ili upravitelj neke javne pravne osobe nad kojoj je isključivo mjerodavan dijecezanski biskup, onda je dijecezanski biskup njegov ordinarij i od njega treba pismeno dopuštenje, što ne priječi, da redovnikov viši poglavar (ordinarij) bude upoznat sa slučajem. Dapače. Veoma je važno razlikovati mjerodavnosti "mjesnog ordinarija" od mjerodavnosti osobnog ordinarija.

Ovdje je govor samo o građanskom sudu. Prema ovom kanonu, ne traži se dopuštenje "svojeg ordinarija" za pokretanje ili prihvaćanje tužbe ili nastupanja na crkvenom sudu bilo kojeg stupnja.

ZAKLJUČAK

Župa je javna pravna osoba, nju u svim pravnim poslovima zastupa župnik kao njezin vlastiti pastir, uvijek pod vlašću dijecezanskog biskupa. Vremenitim dobrima župe redovito upravlja određeni župnik "brižljivošću dobroga domaćina", prema propisima kan. 1281-1288. u duhu Crkve. Uz propise kanonskoga prava, župnik treba upravljati crkvenim dobrima također i prema građanskom pravu, uvijek u hijerarhijskom zajedništvu sa svojim

⁸⁷ Usp. ZKIC, kan. 1032.

⁸⁸ A. Crnica, *Priručnik kanonskoga prava*, str. 288: "Upravitelji ne smiju, u ime crkve, poduzimati ni prihvaćati *parnice*, ako ne dobiju prije pismenu dozvolu od biskupa, ili u žurnom slučaju barem okružnog namjesnika, koji će odmah obavijestiti biskupa o udijeljenoj dozvoli (k. 1526). Kod *Crnice* "vicarii foranei" = dekani, prevedeno je "okružnog namjesnika". Usp. Pistocchi, *De bonis Ecclesiae temporalibus*, str. 365-367.

⁸⁹ Vlastiti ordinarij je "njihov ordinarij". Usp. J. Brkan, *Opće odredbe Zakonika kanonskoga prava*, str. 257-259.

biskupom; njemu je uvijek podređen. Župniku pri upravljanju dobrima pomaže župno ekonomsko vijeće; ono se mora uspostaviti u svakoj župi. Tako je župnik jednak svim redovitim (neposrednim) drugim upraviteljima crkvenih pravnih osoba koje moraju imati ekonomsko vijeće. Župnik je redoviti upravitelj dobara, izvanredne poslove vrši uz dopuštenje mjesnog ordinarija; za pokretanje i prihvaćanje parnice na građanskom sudu treba pisano dopuštenje određenog ordinarija.

Ovdje je govor o dobrima javne pravne osobe, odnosno o crkvenim dobrima, a ne o dobrima pojedinih fizičkih osoba (župnik ili župljanin). Pravna osoba ima ograničenu odgovornost i upravitelj dobara obavezan je prisegnuti prije preuzimanja službe da će vjerno upravljati dobrima prema pravnim propisima. Svaka pravna osoba treba uredno voditi imovnik pokretnih i nepokretnih dobara, te blagajnički dnevnik. Zajedno s ekonomskim vijećem upravitelj, u našem slučaju župnik, treba svake godine sastaviti *proračun*, te o poslovanju mora položiti račune upravljanja dijecezanskom biskupu i vjernicima. Račune trebaju potpisati članovi ekonomskog vijeća i upravitelj te poslati na kuriju, a biskupsko ekonomsko vijeće treba ih pregledati. Neposredni upravitelj dobara-župnik, treba poslovati u duhu Crkve, u ime Crkve i po njezinu nalogu. Župnik "kao dobari domaćin" treba skrbiti da crkvena dobra (stvari) postignu one svrhe za koja su namijenjena.

IL RAPRESENTANTE LEGALE DELLA PARROCCHIA E
L'AMMINISTRATORE ORDINARIO DEI BENI
TEMPORALI DELLA PARROCCHIA

Sommario

Secondo il diritto canonico, La parrocchia gode (gaudet) della personalità giuridica (can. 515, § 3) ed è riconosciuta come tale *in Accordo tra la Santa Sede e la Repubblica di Croazia circa questioni giuridice*. Il parroco rappresenta la parrocchia, a norma di legge, in tutti i negozi giuridici ed è nello stesso tempo amministratore ordinario dei beni temporali della parrocchia. Egli ha cura che i beni della parrocchia siano amministrati a norma dei cann. 1281-1288. (can. 532). Perciò abbiamo elaborato le disposizioni giuridiche che si trovano nei suddetti canoni del Codice del diritto canonico.

Nel presente lavoro, usando il metodo giuridico, sono analizzate quelle situazioni in cui amministratori ordinari pongono invalidamente e illecitamente degli atti che oltrepassano i limiti e le modalità dell'amministrazione ordinaria. Visto che i beni temporali della parrocchia appartengono alla persona giuridica e non alla persona fisica (per es. al parroco), il parroco deve amministrare i beni temporali della parrocchia con la diligenza di buon padre di famiglia. Il consiglio per gli affari economici aiuta il parroco nell'amministrazione dei beni della parrocchia. Gli atti giuridici ed amministrativi emessi dal parroco in modo valido canonicamente e civilmente sono riconosciuti.

La parrocchia deve avere un inventario dettagliato dei beni immobili e dei beni mobili riguardanti sia gli oggetti preziosi che i beni culturali ed in più deve disporre dei libri di entrate e di uscite.

Si raccomanda vivamente che ogni anno l'amministratore ordinario renda il preventivo delle entrate delle uscite. Il parroco è tenuto sempre amministrare i beni della parrocchia in comunione gerarchica con il vescovo diocesano. Perciò ogni anno ha il dovere di presentare il rendiconto all'ordinario del luogo, che deve essere sottoscritto anche dai membri del consiglio degli affari economici della parrocchia. Allo stesso modo il parroco deve dare il rendiconto ai fedeli.

In fine, il parroco in quanto amministratore ordinario della parrocchia deve catalogare adeguatamente i documenti e strumenti sui quali si fondano i diritti di proprietà della Chiesa riguardanti i beni temporali e conservarli nel suo archivio depositandone una copia nell'archivio della curia. Secondo il Codice gli amministratori ordinari non devono intentare nessuna causa giudiziaria davanti avere previamente ottenuto la licenza scritta del proprio Ordinario. I parroci devono adempiere sempre i loro compiti in nome della Chiesa ed a norma di diritto.